

**Кам'янець-Подільська територіальна громада
Кам'янець-Подільське позашкільне навчально-виховне об'єднання**

Методичний посібник

**Екологічний калейдоскоп
«Вчитися потрібно граючись»**

Автор: Людмила Подшивалова
заступник директора з НВР,
керівник гуртка
Кам'янець-Подільського позашкільного
навчально-виховного об'єднання

2023

Рецензенти:

Рулик Л.В., завідувач методичним відділом Кам'янець-Подільського позашкільного навчально-виховного об'єднання

Веренчук Н.І., заступник директора з навчально-виховної роботи Кам'янець-Подільського позашкільного навчально-виховного об'єднання

Подшивалова Л.С.

Екологічний калейдоскоп "Вчитися потрібно граючись" (методичний посібник). Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільське позашкільне навчально-виховне об'єднання, 2023. – 92 с.

Даний посібник містить матеріал, спрямований на навчання школярів засобами ігрових та виховних технологій. Корисна та цікава інформація, екологічні ігри, виховні заходи, вікторини, веселі екологічні розминки, приклади екологічних проєктів для школярів.

Матеріал, викладений у посібнику, адресований вчителям початкових класів та основ здоров'я, вихователям групи продовженого дня та керівникам гуртків для використання в роботі з учнями.

Схвалено науково-методичною радою Кам'янець-Подільського позашкільного навчально-виховного об'єднання (протокол №2 від 08.12.2023)

ЗМІСТ

ВСТУП	5
1. ЕКОЛОГІЧНІ ІГРИ. ЇХ РОЛЬ У НАВЧАННІ ТА ВИХОВАННІ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ.....	6
2. ВИДИ ЕКОЛОГІЧНИХ ІГОР.....	8
2.1. Граємо на природі	8
2.2. Ігри на тему «Ліс та його збереження».....	10
2.3. Ігри на тему «Наші друзі – звірі та птахи»	11
2.4. Ігри в лісі, на галявині, у класі.....	16
2.5. Командні ігри	24
2.6. Ігри на місцевості	24
2.7. Ігри на воді.....	24
2.8. Ігри з листками	25
2.9. Ігри з насінням і плодами	25
2.10. Ігри з квітками.....	26
3. ЕКОЛОГІЧНІ ВІКТОРИНИ	27
4. ВИХОВНІ ЗАХОДИ ЕКОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ	53
5. ЕКОЛОГІЧНИЙ БРЕЙН-РИНГ	80
6. ВЕСЕЛА РОЗМИНКА	87
7. ПРИКЛАДИ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОЕКТІВ ДЛЯ ШКОЛЯРІВ.....	88
8. ВИСНОВОК.....	90
9. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	91

ВСТУП

“Гра має важливе значення в житті дитини... Якою буде дитина в грі, такою вона буде і в праці, коли виросте. Тому виховання майбутнього діяча відбувається перш за все в грі...”

А.С. Макаренко

Що діти люблять найбільше, коли залишаються одні? Звичайно, грати! У різні ігри, вікторини з різними партнерами, з фантастичними й різноманітними атрибутами.

Гра - особливий вид діяльності.

Гра має потужні розвиваючі характеристики. Вона впливає на розвиток всіх пізнавальних процесів: мислення, уваги, пам'яті й, звичайно ж, уяви. Крім того, гра організовує почуття дитини й впливає на її вчинки. З емоційної точки зору технологія гри феноменальна й не схожа на інші виховні технології. Вона пропонує дітям задоволення, різноманітні розваги й одночасно із цим формує необхідні для життя в суспільстві моделі морального поведіння

У грі відтворюються норми життя в суспільстві, правила поведінки, моделюються ситуації, близькі до життєвого досвіду дитини. У ході гри розвивається розумова діяльність.

Гра – одна з найважливіших сфер у життєдіяльності дитини, разом з працею, навчанням, мистецтвом, спортом вона забезпечує необхідні емоційні умови для всебічного, гармонійного розвитку особистості. Для педагога вона стає інструментом виховання, що дає змогу повністю враховувати вікові особливості дітей і підлітків, розвивати ініціативу, створювати атмосферу розкутості, самостійності, творчості та умови для саморозвитку.

Отже, гра, її організація – ключ в організації виховання.

1. ЕКОЛОГІЧНІ ІГРИ. ЇХ РОЛЬ У НАВЧАННІ ТА ВИХОВАННІ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ

Гра є методом навчання, який направлений на моделювання реальної дійсності з метою ухвалення рішень в конкретній ситуації, її основною метою є поглиблення інтересу до навчання і тим самим підвищення ефективності навчання.

Гра є найприроднішою і найпривабливішою діяльністю для школярів. Це К.Д. Ушинський писав: «Зробити серйозне заняття для дитини цікавим – ось завдання початкового навчання. Кожна здорова дитина потребує діяльності і до того ж серйозної діяльності... З перших ж уроків привчайте дитину полюбити свої обов'язки й знаходити приємність в їх виконанні».

Саме в іграх розпочинається невимушене спілкування дитини з колективом класу, взаєморозуміння між учителем і учнем. У процесі гри в дітей виробляється звичка зосереджуватися, працювати вдумливо, самостійно, розвивається увага, пам'ять, жадоба до знань.

Гра стимулює краще запам'ятовування і розуміння матеріалу, що вивчається, а також гра сприяє підвищенню мотивації і дозволяє навчати комплексно використовувати органи чуття при сприйнятті інформації, а також самостійно і неодноразово відтворювати її в нових ситуаціях.

Гра – це діяльність, мотив якої лежить в ній самій. Тобто така діяльність, яка здійснюється не ради результату, а ради самого процесу.

В еколого-натуралістичному центрі учнівської молоді ми широко використовуємо ігрові технології. Грати можна ціле заняття або використовувати ігрові фрагменти на заняттях.

Звичайно, гра не має бути самоціллю, не повинна проводитися тільки ради розваги дітей. Вона обов'язково має бути дидактичною, тобто підпорядкованою тим конкретним навчально-виховним задачам, які вирішуються на занятті, в структуру якого вона включається. Через це гру наперед планують, продумують її місце в структурі заняття, визначають форму її проведення, готують матеріал, необхідний для проведення гри.

Ігри бажано широко використовувати як засіб навчання, виховання і розвитку школярів. У будь-якій грі розвивається увага,

спостережливість, кмітливість. Сучасна дидактика звертаючись до ігрових форм навчання на уроках, вбачає в них можливості ефективної взаємодії педагога і учнів, продуктивної форми їх спілкування з властивими їм елементами змагання, невідомості, цікавості.

У процесі гри в учнів виробляється звичка зосереджуватися, самостійно думати, розвивати увагу. Захопившись грою, діти не помічають, що навчаються.

Яскравим прикладом ігрової позиції вчителя є діяльність А.С. Макаренка, який писав: «Є ще один важливий метод – гра... Треба зазначити, що між грою і роботою немає такої великої різниці, як дехто думає... В кожній гарній грі є насамперед робоче зусилля та зусилля думки... Дехто гадає, що робота відрізняється від гри тим, що в роботі є відповідальність, а в грі її немає. Це неправильно: у грі є така ж велика відповідальність, як і в роботі, – звичайно, у грі гарній, правильній...».

Крім вищенаведеного, необхідно наголосити і про виховуючу роль гри. Гра має значення і для формування дружного колективу, і для формування самостійності, позитивного відношення до праці, для виправлення деяких відхилень в поведінці окремих дітей і для багато чого іншого. Всі ці виховуючі ефекти спираються як на свою підставу, на той вплив, який гра дає на психічний розвиток дитини, на становлення його особистості. Основними аспектами розвитку особистості дитини в зв'язку з цим можна назвати наступні:

1. У грі розвивається мотиваційна сфера.
2. Долається пізнавальний і емоційний егоцентризм.
3. Розвивається довільність поведінки.
4. Розвиваються розумові дії.

Гра нас цікавить як принцип поведінки, а не як спосіб розважитися. У грі, як і в міжособистому спілкуванні, інтереси спрямовані не на задану мету, а на сам процес. Гра – це культурна норма, яка дозволяє бути вільним, розкутим, мати владу над реальністю, розпоряджатися собою, долати ролеву залежність, прагнення перевершити себе.

Психологами неодноразово наголошено на необхідності педагогічного керівництва грою – під впливом раціонально організованої навчальної ігрової діяльності позитивні зміни особистості відбуваються ефективніше.

2. ВИДИ ЕКОЛОГІЧНИХ ІГОР

2.1. Граємо на природі

Палітра

Грають: окремі особи.

Необхідні матеріали: палітра для кожного.

На заздалегідь вирізану з паперу невелику палітру кожен учасник гри наклеює шматочки природного матеріалу (кора, листя, насіння) так, щоб кольори були різноманітними. Бажано повторювати «палітри» в природному середовищі (ліси, луки, городи, сади) та за певними порами року.

Запиши, що чуєш

Грають: окремі особи або групи.

Необхідні матеріали: ручки, олівці, папір.

На аркуші паперу кожен з учасників повинен записати звуки, які він почув під час екскурсії, прогулянки. Можливі різні варіанти запису звуків – малюнок, абстрактні рисочки (за фіксований час – велика кількість однотонних звуків).

Знайди свою пару

Грають: окремі особи або групи.

Необхідні матеріали: джерела пахощів (природні екстракти, лікарські та ароматичні речовини).

Ведучий відмічає кожного учасника краплиною екстракту на зовнішній частині долоні, щоб гравці пам'ятали «свій» запах. Однаковий екстракт – для пар або груп залежно від вимог ведучого.

Завдання: знайти пару по запаху або за тим же принципом зібратися в одну групу.

Дегустація

Грають: пари – «хазяїн» та «дегустатор» або «хазяїн» та група «дегустаторів».

Необхідні матеріали: все, що оточує в природі (обережно з незнайомими та отруйними речами!).

«Хазяїн» пропонує «дегустатору», в якого зав'язані очі, листя, корінці, шматочок кори, квіти, які мають оригінальний смак. А «дегустатор» повинен розпізнати, що він спробував.

Взнай на дотик

Грають: групи, окремі особи.

Необхідні матеріали: набори природних речовин (корінці, насіння, листя) в коробках, хустинках. А гравцям потрібно із зав'язаними очима визначити, що там заховано.

Впізнай своє дерево

Грають: провідник та відвідувач.

Необхідні матеріали: хустки або краватки для решти гравців.

Провідник підводить відвідувача, в якого зав'язані очі, до незнайомого дерева. Відвідувач знайомиться з деревом, торкаючись до стовбура, приношуючись до нього, намагаючись впізнати та запам'ятати його. Потім провідник повертає гравця на місце, той розв'язує хустинку на очах і повинен підійти до свого дерева.

Коктейль пахощів

Грають: окремі особи.

Необхідні матеріали: посуд для кожного учасника гри.

Усі гравці готують для своїх друзів «коктейль пахощів», використовуючи природні компоненти, а також надаючи їм назви. Діти імпровізують «зустріч за коктейлем», дні народження, під час яких дегустують «коктейлі», описуючи власні відчуття.

Фарби природи

Грають: окремі особи.

Необхідні матеріали: папір для кожного гравця.

Кожен з учасників отримує завдання описати власні враження від спілкування з природою, від того, що найбільше вразило.

Умови гри: не користуватися олівцями, фарбами. Бажано використовувати тільки природній матеріал, знайдений під час екскурсії, а також природні фарбники (квіти, кора, глина...).

2.2. Ігри на тему «Ліс та його збереження»

Знайти та порівняти

З кошика, в який покладено деякі рослини або їх частини (листя, квіти, насіння), дитина бере будь-що, а потім шукає схоже зображення на малюнках, картках, табличках.

Варіанти: під зображенням можуть бути хибні назви, які гравець повинен виправити.

Все бачити, нічого не забути

На серветку покласти 10 речей, заздалегідь зібраних дітьми на прогулянці або на екскурсії в лісі. Протягом 10 секунд їх можна роздивлятися. Потім їх накривають другою серветкою та пропонують гравцям назвати та описати їх.

Варіанти: речі під серветкою можна переставляти, а деякі прибирати зовсім.

Загадковий ліс

Діти отримують завдання намалювати (олівцями, фарбами, пір'ям) сюжет на «лісову» тему. Не слід обмежувати їх фантазію та творчість. Коли роботу закінчено, складається реєстр усіх тварин, птахів, рослин та інших речей, намальованих дітьми. Враховується також кількість робіт та періодичність повторень малюнків. Наприклад, було намальовано 5 білок, 3 лисиці, 10 ялинок.

Під час екскурсій в ліс треба перевірити, чи справді там можливо побачити все зображене на малюнках. Що зустрічається частіше, а чого зовсім немає в лісі, про що забули?

Дитячі малюнки на тему «Ліс моєї мрії» бажано оформити у вигляді виставки.

Музей природи

Кожен з учасників прогулянки збирає у свій кошик або пакунок усе особливе, незвичайне – за формою, структурою, кольором. Наприклад, камінці, шматочки кори, корінці, насіння, сухе листя та квіти.

Під час праці з цим матеріалом потрібно дати простір дитячій фантазії, бо вона підказує цікаві варіанти: фрагмент коріння нагадує загадкового змія, шматочок кори – гірський пейзаж.

Потім з робіт зробити виставку – музей природи. Знайдені речі можна домалювати, склеїти, щоб скласти певний образ.

2.3. Ігри на тему «Наші друзі – звірі та птахи»

Намалюємо портрет звіра (птаха)

Приклади запитань на початку гри:

1. Які тварини або птахи вам подобаються?
2. Кому подобаються великі звірі?
3. Кому не подобається, коли до нього торкається будь-яка тварина?
4. Чи є така тварина, яку ви боїтеся, але хотіли б з нею товаришувати?

Намалюйте портрет тварини або птаха за власним бажанням. Можна описати його словами або намалювати фарбами чи олівцями.

Необхідні матеріали: папір, фарби, ножиці.

Термін гри: 1 година.

Складемо образ звіра (птаха)

Приклади запитань на початку гри:

1. Чи чули ви про тварин, які можуть сумувати?
2. А хто бачив, як тварини посміхаються?
3. Які почуття притаманні тваринам та птахам?

Виберіть тварину або птаха, які вам подобаються та намалюйте контур їх голови. Спробуйте згадати міміку почуттів на обличчі: веселу, гнівну, сумну, усміхнену. Перегорніть малюнок на зворотню сторону і ще раз намалюйте голову, тільки без дрібних деталей. Потім впишіть туди «думки» цієї тварини або птаха – справді, про що він замислюється? Для цієї роботи вам знадобиться 15 хвилин.

Закінчивши працю, деякий час подивіться на зворотній бік малюнка. Відчуваєте, як ви, начебто, стали цією твариною або птахом та вмієте читати його «думки». Залишаючись у цьому образі, спробуйте поспілкуватися зі своїми друзями по гри.

Термін гри: 45 хвилин.

Необхідні матеріали: папір та олівці.

Як тварини грають у квача

Зміст і методика: Гравці діляться на дві команди – «Жабенята» і «Чаплі», стають шеренгами один проти одного на відстані 3-4 метри. За командою ведучого «Жабенята» тікають, а «Чаплі» наздоганяють і

ловлять. Проте гравці повинні рухатися по-особливому – як тварини. А саме, «Жабенята» стрибають як жаби, а «Чаплі» крокують, високо піднімаючи ноги. Кожна «чапля» обирає своє особисте «жабенятко» і ловить тільки його. Іншим «чаплям» не дозволяється їй допомагати. «Чаплі» перемагають, якщо вони за певний термін часу (3-5 хвилин) спіймають усіх «жабенят».

Зауваження: Той, хто неправильно імітує рухи тварин, або поспішаючи, виконує їх несумлінно, вибуває з гри.

У зоопарку

Зміст і методика: Діти розділяються на дві команди, які розташовуються на відстані 5-10 кроків одна від одної. Гравці кожної команди по черзі зображають певну тварину (вибір не обмежений) за допомогою різноманітних рухів, жестів, міміки. Розмовляти, вимовляти окремі звуки гравцю забороняється. Суперники повинні відгадати, про яку тварину йде мова. Для цього вони мають право попросити ще раз показати пантоміму, а також дати не більше двох (або трьох) варіантів відповіді. Перемогу отримує та команда, яка найбільше разів відгадала запропоновані завдання.

Зауваження: Кількість гравців у командах повинна бути однаковою і кожен гравець тільки раз має право зображати якусь тварину. Бажано обмежити час на пошуки вірної відповіді.

Знайди свій дім

Зміст і методика: Кожен з гравців отримує назву певної рослини чи тварини з різних природних угруповань (ліси, поля, луки, водойми і т. ін., які притаманні природі України). Кілька дітей, що стоять на відстані 10-12 м від усіх гравців і за кілька метрів один від одного, за командою ведучого показують назви цих угруповань, а гравці, що стоять у ряд, наввипередки біжать туди (до тієї дитини), де їхня рослина чи тварина зустрічаються у природі. Виграє та команда, що першою збереться і візьметься за руки. При повторі гри гравцям видають нові назви рослин та тварин.

Зауваження: Кількість гравців у командах, які утворюються, повинна бути однаковою. Під час визначення команди-переможця враховується не лише швидкість виконання командами завдання, а й безпомилковість дій гравців.

Добре чи погано

Зміст і методика: Діти стоять навколо ведучого на відстані приблизно 10 кроків. Вони уважно слухають і виконують прохання ведучого, який зауважує, що гравці мають бути відвертими, щирими і самокритичними. Зрештою, це лише гра і ніхто не засуджуватиме їхні вчинки. Ведучий, не поспішаючи, зачитує твердження, і залежно від відповіді діти роблять крок вперед чи назад. Таким чином, до ведучого найближче підійдуть лише ті гравці, вчинки яких щодо природи правильні і не шкодять навколишньому середовищу.

Твердження:

1. Знайшовши в кишені непотрібний папірець, ти не викидаєш його на землю (*крок вперед*)
2. Підгодовуєш птахів взимку (*крок вперед*)
3. Полюбляєш збирати букети дикорослих квітів (*крок назад*)
4. Перебуваючи на природі ходиш стежками тихо і обережно (*крок вперед*)
5. Розвішуєш штучні гнізда для птахів весною (*крок вперед*)
6. Знайшовши пташеня, яке ще погано літає, забираєш його додому (*крок назад*)
7. Не кидаєш сміття у водойми і в лісі (*крок вперед*)
8. Залишаєш у лісі ще не згасле вогнище (*крок назад*)
9. Весною саджаєш живці дерев (*крок вперед*)
10. Любиш слухати спів птахів (*крок вперед*)
11. Навесні ти не береш свою собаку з собою в ліс (*крок вперед*)
12. Полюбляєш влітку ловити метеликів, жуків та інших комах (*крок назад*)
13. У лісі неїстівні гриби ти збиваєш ногами (*крок назад*)
14. Завжди закриваєш водопровідні крани так, щоб вода не бігла (*крок вперед*)
15. Тобі може не подобаються жаби та змії, але ти їх не вбиваєш (*крок вперед*)
16. Ти ставишся з повагою і обережністю до всіх рослин і тварин (*крок вперед*)

Зауваження: Після гри ведучий повинен пояснити, чому погані ті вчинки, коли окремі гравці робили крок назад.

Жива і нежива природа

Зміст і методика: Ведучий називає предмети природи. Коли діти чують предмет живої природи, вони мають сплеснути в долоні. А коли чують предмет неживої природи, не плескати в долоні. Наприклад: джміль, земля, місяць, метелик, горобець, глина, кролик, пісок, лелека, камінь, бджола (підкреслене належить до живої природи).

Зауваження: Ведучий може змінювати тему завдань, наприклад: «Свійські та дикі тварини», «Зима і літо», «Рослини лісу та степу» та ін.

Дерева та кущі

На початку гри діти пригадують, як за величиною можна відрізнити дерева та кущі (дерево високе, а кущ низький). Повідомляють умови гри: коли називають дерево, руки потрібно піднімати вгору, а коли кущ – опускати донизу. Учнів поділяють на дві команди. Обирають ведучого, який називає спочатку дерево (підіймає руки вгору), потім кущ (опускає руки донизу). Усі учні повторюють ці рухи. Ведучий може назвати дерево, а руки опустити донизу, назвати кущ, а руки підняти. Діти повинні стежити, який предмет називає ведучий – високий чи низький. Учнів, які помилилися, виводять з команди. Виграє та команда, в якій залишається більше учасників.

(Гра проводиться під час осінніх екскурсій з учнями 6-го класу в парку чи лісі. Триває 10-15 хвилин.)

У кого дітки з цієї гілки

Учні за завданням учителя збирають гілочки дерев та кущів, плоди цих рослин. Під кінець екскурсії вчитель бере у дітей по одній гілочці з кожного дерева та куща. У кожного повинні бути плоди цих рослин (наприклад, сосни, ялини, дуба, клена, каштана, терну, шипшини, горобини). Потім вчитель стає у центрі кола, піднімає догори гілочку сосни і питає: «У кого дітки від цієї гілки?» Діти, в яких є соснові шишки, піднімають руки з шишками. Вчитель піднімає гілочку дуба і знову питає: «У кого дітки з цієї гілки?» Діти піднімають руки з жолудями тощо.

(Гра проводиться під час осінніх екскурсій з учнями 6-го класу в парку чи лісі. Триває 10-15 хвилин.)

Звір, птиця, небилиця

Гравці стають у коло. Один з гравців, йдучи по колу, весь час повторює: «Звір, птиця, небилиця...». Раптово він зупиняється навпроти гравця, голосно називає одне з цих слів і рахує до п'яти. Гравець повинен назвати (поки не закінчено рахунок) відповідного звіра чи птицю, а якщо потрібно сказати небилицю – то назвати те, чого в лісі не буває. Хто не зміг виконати завдання, вибуває з гри. Повторювати те, що вже було сказано, не дозволяється.

(Гра проводиться під час екскурсій на природу, з учнями 7-го класу. Триває 10-15 хвилин).

Скажи шосте

У гри беруть участь кілька осіб. Один з гравців – ведучий. Він звертається до кого-небудь з пропозицією: «Скажи шосте». При цьому він повинен швидко назвати підряд п'ять рослин (звірів, птахів, риб, комах та ін.), а той гравець, до якого ведучий звертається, повинен встигнути, як тільки він закінчить, негайно назвати шосте. Повторювати вже назване ведучий не має права. Якщо відповідь буде вчасною, то той, хто відповів, стає ведучим, якщо ж ні, ведучим залишається той, що був.

(Гра проводиться в класі або на природі, з учнями 6-7-х класів. Триває 10-15 хв.)

Птахолов

Дидактична задача: перевірити, чи добре діти знають птахів, навчити запам'ятовувати і розпізнавати їх, виявити, яку користь приносять птахи, виховувати любов до фауни.

За сигналом (дзвіночок, музичний сигнал тощо) один з учнів, крокуючи, називає на кожному кроці птаха. Повторюватись не можна. Про птаха, якого назвали останнім, треба зробити маленьке повідомлення. Переможцем вважається той, хто ні разу не помилився. Хто помилився, сідає на місце, а полювання продовжує інший учень. Невдалому птахолову можна дозволити піти на «полювання» ще раз.

(Гра проводиться у шкільному саду з учнями 7-го класу під час екскурсії. Триває 15-20 хв.)

Всі до вільхи

На осінній екскурсії дітям пропонують зібратись біля вільхи (липи, ясена, осики та ін.). Чия варта швидше за всіх відшукає потрібне дерево, та і виграє. Двом вартам біля одного дерева збиратись не дозволяється. Якщо в лісі одна варта, тоді кожен учень іде в пошук. Хто перший знайде дерево, зупиняється, називає своє ім'я. На початку гри дітей слід попередити, щоб вони не відходили далеко від вчителя.

(Гра проводиться у парку чи лісі з учнями 6-го класу. Триває 15-20 хв.)

2.4. Ігри в лісі, на галявині, у класі

Дубе-дубок, виручай, дружок!

Цю гру найкраще проводити у мішаному лісі, де ростуть берези осики, дубки, близько до них стоять сосни, ялини.

Жеребкуванням вибирають того, хто водить. Всі інші тікають від нього. Ті, які тікають, повинні віднайти між дерев дубок і, охопивши його руками, сказати: «Дубе-дубок, виручай, дружок!» Той, хто встиг це зробити, врятований, тому що біля дубочка ловити не можна.

У грі є таке правило: коли тебе спіймали – ти ловиш іншого.

Якщо ви опинились у лісі, де дубки трапляються рідко або їх немає взагалі, але є берези, проведіть цю гру так само, попередньо домовившись, що рятувальним деревом є береза. І тоді втікач, рятуючись від переслідування, повинен обхопити руками берізку і вигукнути: «Берізонько, виручай!».

Але можна грати й так: обхопіть рукою будь-яке дерево, тільки правильно його назвіть. Той, хто переплутає берізку з осикою, – починає водити.

У ведмедя у бору

На лісовій галявині прапорцями та шишками, смужками старої берези викладається коло – це оселя ведмедя. Ведмедя вибирають жеребкуванням. Він забирається у свій барліг, лягає там. Інші діти ходять та співають:

У ведмедя на бору гриби, ягоди беру.

А ведмідь мовчить –

Не ричить і не бурчить!

У ведмедя на бору

Я і меду наберу...

– Р-р-ру!

– А втечу.

Ведмідь, який до цього часу тихо собі спав, раптом підхоплюється і біжить за гравцями, щоб їх упіймати. Діти, що оточували барліг, швидко розбігаються врізнобіч. Кого ведмідь упіймав, з тим і міняються ролями. Ведмідь має право ловити тільки протягом однієї хвилини. Якщо час пройшов і нікого ведмідь не впіймав, він знову повертається до своєї нори й гра починається з початку.

Якщо три рази поспіль ведмідь нікого не впіймав, його карають. Покарання повинні бути смішними. Потім прощають незграбного ведмедя та вибирають іншого. Гра починається знову.

Борсучок

У лісі в центрі галявини прапорцями позначають квадрат розміром 3 м на 3 м. Це нора борсучка. У нори два виходи: один – спереду, другий – позаду. Виходи теж позначаються прапорцями. В норі один із гравців – борсучок. Всі інші гравці – куріпки. Увесь простір навколо нори борсучка (15-20 м) – це його володіння, і він старанно охороняє свою територію. Куріпки, звичайно, гуляють у цих володіннях. Борсучок їх ловить. Той, кого він торкається на своєму полі, не має права продовжувати гру – іде в полон. Зазвичай це місце біля дерева чи куща. Його теж позначають прапорцем.

Гравці-куріпки бігають галявиною, піддражнюючи борсучка пісеньками, і намагаються прострибати якомога ближче до нори, але щоб він не встиг їх упіймати. Всі ті, хто потрапив у полон, чекають, доки їх виручить хтось із друзів. Якщо хтось зуміє скористатися обставинами (наприклад, борсучок вистрибнув із нірки), слід швидко вбігти в нору борсучка, в один з її входів, встигнути пробігти і вибігти з іншого. У разі невдачі всі куріпки повертаються в гру.

Якщо борсучкові вдалося взяти в полон чотири куріпки і за цей час ніхто не встиг їх виручити – борсучок переміг.

Впізнай мене

Вік учасників: 6-7 років.

Місце проведення: клас, лісова галявина.

Орієнтовна тривалість: 8-10 хв.

Один гравець розповідає про якусь тварину, але не називає її. Інші гравці відгадують, яку тварину мав на увазі перший гравець. Наприклад: «Вона прудко стрибає з гілки на гілку».

Дерева і куці

Вік учасників: 7-9 років.

Місце проведення: клас, парк, лісова галявина.

Орієнтовна тривалість: 5-6 хв.

Перед початком гри діти пригадують, як відрізнити кущ від дерева. Повідомляються умови гри: коли називають дерево, руки потрібно піднімати вгору, а коли кущ – опускати вниз (або присісти, якщо гра проводиться надворі). Учні, що помилились, виводять з гри. Через 1-2 хвилини учням, що бажають продовжити гру, потрібно назвати 5 дерев або 5 кущів.

Хто пройде якнайдалі?

Вік учасників: 8-10 років.

Місце проведення: парк, лісова галявина.

Орієнтовна тривалість: 10 хв.

Гравці стають вздовж стартової лінії. Ведучий пропонує пригадати якомога більше назв дерев та кущів. Кожен з гравців, ідучи вперед від лінії старту, на кожен крок повинен назвати назву дерева (куща, пташки, тварини, квітки тощо). Як тільки учасник гри, зробивши крок, не назве слова, він зупиняється. У гру включається інший гравець. Виграє той, хто пройде якнайдалі. Спочатку грають слабші учні.

Я дерево

Вік учасників: 9-10 років.

Місце проведення: парк, клас, лісова галявина.

Орієнтовна тривалість: 5-7 хв.

Гравець розповідає про листочки, плоди, кору, квіти «свого» дерева. Інші гравці впізнають це дерево.

Відгадай, з якого дерева листочок

Вік учасників: 4-5 років.

Місце проведення: парк, лісова галявина.

Матеріали для використання: засушені листочки дерев.

Орієнтовна тривалість: 4-5 хв.

Ведучий тримає в руках декілька листочків різних дерев, показує один із них і пропонує дітям підбігти до того дерева, яке має таке листя.

Живий календар

Вік учасників: 7-8 років.

Місце проведення: клас.

Орієнтовна тривалість: 4-5 хв.

Один з гравців називає рослину або тварину, в ролі якої він хоче бути. Інші гравці запитують його, що він робить кожної пори року.

Вершки та корінці

Вік учасників: 6-8 років.

Місце проведення: клас, город, теплиця.

Матеріали для використання: листя, гичка та корені овочів.

Орієнтовна тривалість: 5-8 хв.

Вчитель роздає дітям листя та гичку різних рослин (картоплі, моркви, буряка, редьки...). Окремо в мішечку лежать корені цих рослин. Вчитель виймає корінь і питає: «Корінь-корінчик, а де твій вершечок?» Діти, які мають листя або гичку цієї рослини, піднімають їх і показують.

Що змінилось?

Вік учасників: 6-8 років.

Місце проведення: клас.

Матеріали для використання: дошка, набірне полотно, предметні картинки.

Орієнтовна тривалість: 5-6 хв.

На набірному полотні виставлено предметні картинки: квіти, листки, плоди, звірі, птахи. За сигналом ведучого діти заплющують очі. Ведучий забирає одну картинку. Учні називають, що змінилось.

Який був день?

Вік учасників: 8–10 років.

Місце проведення: клас.

Матеріали для використання: дошка, зошити, ручки.

Орієнтовна тривалість: 3-4 хв.

Гра проводиться для закріплення знань учнів про те, як правильно вести календар погоди.

Вчитель розповідає, яким був день, наприклад, 7 березня: зранку було хмарно, йшов дощ, а після обіду світило сонце, вітер південно-східний, температура 5 градусів тепла. Учень біля дошки записує відповідними позначками, який був день. Діти коментують виконання завдання.

Відгадай, хто це?

Вік учасників: 7–9 років.

Місце проведення: клас.

Матеріали для використання: торбинка, м'які іграшки (тварини).

Орієнтовна тривалість: 6-8 хв.

У торбинці знаходяться м'які іграшки. Діти по черзі із закритими очима повинні, тримаючи в руках іграшку, відгадати, яка це тварина.

Завдання можна полегшити. Наприклад, дитина має право поставити три запитання про тварину.

Подумай і домалюй

Вік учасників: 8-10 років.

Місце проведення: клас.

Матеріали для використання: чисті аркуші, кольорові олівці.

Орієнтовна тривалість: 8-10 хв.

Гра розвиває удітей фантазію, вміння абстрагуватись, малювати.

Кожен учень отримує чистий аркуш паперу. Вчитель малює на дошці півколо (коло, еліпс) і запитує: «Що я почав малювати?» Діти повинні намалювати якомога більше малюнків (предметів живої і неживої природи), елементом яких є геометрична фігура. Наприклад: півколо – скибка кавуна, гриб, схід сонця і т. д.

Кого я малюю?

Вік учасників: 9-10 років.

Місце проведення: клас.

Матеріали для використання: чисті аркуші, кольорові олівці.

Орієнтовна тривалість: 8-10 хв.

На заздалегідь заготовлених аркушах паперу намальовані різні тварини. Вчитель імітує, що він малює малюнок і розповідає, кого він малює. Наприклад: «Я малюю тварину. Тіло вкрите шерстю. Має чотири лапи, задні довші за передні. Вуха довгі-предовгі. Хто це?» Якщо діти відгадують правильно, вчитель показує малюнок. Якщо діти не в змозі правильно відповісти, вчитель розповідає про особливості тварини, загадує загадки про неї.

Ботанічна естафета

Вік учасників: 10-12 років.

Місце проведення: парк, лісова галявина.

Орієнтовна тривалість: 8-10 хв.

Учасники гри сідають у коло. Вони по черзі називають по одній рослині, дотримуючись умови, що кожна наступна назва починається з літери, на яку закінчується попередня назва рослини. Наприклад: овес-сосна-ананас. Для старших дітей завдання можна ускладнити: назвати лише квіти, дерева тощо.

Перевір свою спостережливість

Вік учасників: 6-8 років.

Місце проведення: парк, лісова галявина.

Орієнтовна тривалість: 5-6 хв.

Цю гру можна провести під час екскурсії, впоході. Вчитель вибирає цікавий куточок природи і пропонує уважно його роздивитися. Потім діти розвертаються у протилежний бік і розповідають про те, які деталі пейзажу вони запам'ятали. Можна поділити учнів на дві команди, які ставитимуть запитання одна одній.

Казку складаємо самі

Вік учасників: 9-10 років.

Місце проведення: клас.

Матеріали для використання: картки із зображенням риб, звірів, птахів, комах.

Орієнтовна тривалість: 8-10 хв.

Дітям роздають картки із зображенням риб, звірів, птахів, комах. Вчитель починає розповідати казку: «Одного разу в старому лісі зібралися тварини. Збори розпочала мудра Сова:

– Птахи всі тут? (Встають учні, що отримали зображення птахів).

– Звірі всі тут? (Встають звірі) і т. д.

Сова:

– То що ж ми напишемо людям?»

Звірі складають лист-звернення людям. Пише лист Птах-секретар. У кінці гри слід зачитати лист. Завдання для тварин можуть бути іншими, наприклад: «Що ви робите взимку?» або «Як готуєтеся до зими?» тощо.

Склади букет

Вік учасників: 7-8 років.

Місце проведення: клас.

Матеріали для використання: предметні малюнки (квіти).

Орієнтовна тривалість: 5-6 хв.

Учні розглядають малюнки і уточнюють назви квітів, потім «складають» букети з садових, польових, лісових, весняних, літніх, осінніх квітів.

Де росте

Вік учасників: 6-8 років.

Місце проведення: клас, парк, ліс.

Матеріали для використання: м'яч.

Орієнтовна тривалість: 5-6 хв.

Учитель кидає по черзі дітям м'яч і називає рослину. Учень, який впіймав м'яч, повинен швидко відповісти, де вона росте: в садку, в полі, в лісі, на лузі.

Де живе

Вік учасників: 6-8 років.

Місце проведення: клас, парк, ліс.

Матеріали для використання: м'яч.

Орієнтовна тривалість: 5-6 хв.

Учитель кидає по черзі дітям м'яч і називає тварину. Учень, який впіймав м'яч, повинен швидко відповісти, де вона живе: в річці, в полі, в лісі, на лузі.

Потрібно – не потрібно

Вік учасників: 6-8 років

Місце проведення: клас.

Орієнтовна тривалість: 5-6 хв.

Ведучий каже: «Я хочу посадити город. Капуста потрібна?» Діти відповідають: «Потрібна». Перелічуючи овочеві культури, вчитель називає фрукти. Хто з дітей помилився – вибуває з гри.

«Посадивши» город, діти продовжують гру – починають «садити» садок. Ведучий серед фруктів та ягід називає овочі. Перемагає той, хто жодного разу не помилився.

Де заховався зайчик?

Вік учасників: 6-7 років.

Місце проведення: парк, ліс.

Матеріали для використання: м'яка іграшка (зайчик).

Орієнтовна тривалість: 4-5 хв.

Вчитель показує дітям маленького зайчика, а потім пропонує заплющити очі і ховає іграшку під якоюсь рослиною. Діти розплющують очі. Вчитель описує рослину (стебло, листя), за якою сховався зайчик. Діти шукають іграшку.

Живе – неживе

Вік учасників: 6-7 років.

Місце проведення: клас, парк, ліс.

Орієнтовна тривалість: 4-5 хв.

Вчитель називає предмети живої і неживої природи. Якщо названо живу істоту, учні плещуть у долоні.

2.5. Командні ігри

Білі ведмеді

На майданчику (в залі) позначають «крижину». На «крижині» – два «ведмеді». Інші гравці – «ведмежата». За сигналом керівника «ведмеді», тримаючись за руки, починають ловити «ведмежат», «ведмежата» тікають.

Упіймане «ведмежа» відводять на «крижину». Коли на «крижині» буде два «ведмежатка», вони також беруться за руки і починають ловити і т. д. Гра продовжується доти, доки будуть переловлені усі «ведмежата». При повторенні гри водитиме той, кого довше усіх не могли впіймати, він же вибирає собі другого «ведмедея».

2.6. Ігри на місцевості

Зозулі

Гру проводять на узліссі. Розмір ділянки приблизно 500 м на 500 м. Гравців поділяють на дві команди. За жеребом гравці однієї команди вирушають до лісу, вилазять на дерева в різних місцях, маскуються, зображуючи «зозуль». Межі ділянки, на якій можна ховатись «зозулям», визначаються заздалегідь.

10-15 хвилин по тому друга команда йде шукати «зозуль». Час, за який всіх «зозуль» буде знайдено, фіксується. Потім гравці міняються ролями. Команда, яка зуміла найшвидше відшукати всіх «зозуль», вважається переможцем.

«Зозулі» зобов'язані час від часу подавати сигнали – кукувати. «Зозуля», яку знайдено, спускається з дерева або ж виходить зі схованки.

2.7. Ігри на воді

Чапля й жабенята

Учасники створюють коло й беруться за руки. Одного гравця призначають «чаплею», трьох – «жабенятами». «Чапля» ловить «жабенят», яким дозволено виходити з кола, пірнаючи під руки гравців у різних напрямках і знову виринаючи в коло. «Чапля» може виходити з кола й повертатися у нього, тільки перестрибуючи руки гравців (для чого останні присідають). Заквачене «жабеня» міняється роллю з «чаплею», і гра триває. (Глибина води – до плечей).

Щука

Гравці шикуються в шеренгу. Одного з них обирають «щукою». Він стає на відстані 10-15 кроків попереду шеренги і повертається до неї спиною. За сигналом керівника гравці наближаються до щуки, намагаються підійти до неї якомога ближче.

Раптом керівник вигукує: «Щука пливе!». «Щука» швидко обертається, а гравці в цю мить мають швидко схватись – пірнути з головою під воду. А той, хто не встигне своєчасно пірнути і його помітила щука, вибуває з гри. Перемагає той, хто зуміє першим наблизитися до «щуки» й залишиться непоміченим. (Глибина води – до грудей).

Риби і сіті

Вибирають двох ведучих. Гравці заходять у воду по пояс і плывуть у різні боки.

За сигналом керівника ведучі, тримаючись за руки, починають «ловити рибу», намагаючись упіймати кого-небудь із гравців.

Полонений приєднується до ведучих. Таким чином сіті збільшуються. Закінчується гра тоді, коли вся «риба» виловлена.

2.8. Ігри з листками

Зберіть п'ять листків і відсортуйте їх за розмірами. Запропонуйте учням знайти схожі:

- за розмірами (найбільший і найменший);
- за кольором (запропонуйте знайти інші відтінки);
- за формою (запитайте, чи є схожі за формою листки у дерев, кущів, трав);
- за малюнком краю (попросіть описати ці малюнки);
- на дотик (гладенькі, пухнасті, шершаві, колючі).

2.9. Ігри з насінням і плодами

Запропонуйте дітям знайти:

- три різних насінини більші (менші) за дану;
- насіння, яке переносять птахи чи тварини;
- насіння, яке гризли миші чи білки.

Влаштуйте «змагання парашутистів», використовуючи насіння кульбаби або чортополоху.

2.10. Ігри з квітками

Запропонуйте дітям знайти:

- квітку з пелюстками меншими, ніж ніготь малюка;
- квітку з трьома пелюстками;
- квітку з найбільшою (найменшою) кількістю пелюсток;
- рослину з однією квіткою на стеблі;
- квітку певного забарвлення;
- квітку з приємним запахом;
- квітку з неприємним запахом;
- квітку без запаху;
- квітку з маточкою і тичинками;
- квітку, в якій не видно маточки і тичинок;
- квітку, на якій сидить комаха.

3. ЕКОЛОГІЧНІ ВІКТОРИНИ

«Пори року»

1. Яке дерево весною зацвітає найпершим?
2. Які лісові ягоди можуть бути прикметою початку та кінця літа?
3. Зробіть прогноз на літо строками розпушення берези, клена і вільхи?
4. Листя яких дерев восени червоніють? Залишаються зеленими?
5. Які прикмети пророкують сувору зиму?

Відповіді:

1. Вільха сіра в Південній Карелії, вона цвіте, як правило, в середині квітня.
2. Суниці і лісова малина.
3. Якщо береза зазеленіє раніше клена і вільхи, літо буде сухим.
4. Листя червоніють у горобини, осичини, клена і залишаються зеленими у вільхи, так як вона пізно закінчує вегетацію і скидає листя лише з першими заморозками.
5. Зима буде суворою, коли:
 - листопад пізній, швидко минає;
 - багато ягід на горобині і жолудів на дубі;
 - грибів мало, а ягід багато;
 - білка будує гніздо на дереві низько;
 - вхід в нору крота розміщений на південь; листя осики падають при листопаді «обличчям» доверху.Перевірте ці народні прикмети.

«Птахи – друзі лісу»

(Ліс без птахів і птахи без лісу не живуть).

1. Яких птахів називають «сіячами» і «санітарами» лісу?
2. Назвіть кращого дереволаза із лісових птахів?
3. Яка пташка допомагає розселятися кедру?
4. Чим особливо корисна зозуля?
5. Скільки комах може з'їсти дятел за один день?
6. Як багато комах з'їдає корольок?

Відповіді:

1. Це клест, сойка, дрозд, кедрівка. Насіння сосни і ялини розносять також синиця і дятел.
2. Повзик (рос. Поползень)
3. Кедрівка. Вона робить запаси горіхів і забуває про них.
4. Знищує мохнатих гусениць – страшних шкідників лісів. Кормиться також хрущами, личинками пилильщиків тощо.
5. 800-900 короїдів або 50 травневих жуків.
6. До 8-10 мільйонів комах за рік.
7. Клести. Шишки в щілини дерев засовує великий строкатий дятел.
8. Вона за добу з'їдає майже стільки комах, скільки важить сама.

«Лісні робінзони»

1. Як за нумерацією на кварталному стовпі визначити, де північ і південь?
2. Із яких рослин можна приготувати салат, зелений борщ і каву?
3. Які рослини не впускають в палатку мух?
4. Як комарі пророкують погоду?
5. Сліди яких звірів схожі на людські?
6. Як продовжити свіжість води, взятої із криниці, джерела або озера?

Відповіді:

1. Сторона стовпа з меншою цифрою вказує на північ, так як нумерація лісних кварталів з північного заходу на південний схід.
2. Салат – із молодих листків кульбаби, зелений борщ – із щавлю і молодих листків кропиви, а кава – із підсмаженого коріння кульбаби.
3. Пижма і полин. Бруньки треба підвісити біля входу в палатку.
4. Якщо комарі танцюють, то треба чекати ясну погоду. Перед дощем їх не побачиш.
5. Сліди ведмедя і росомахи.
6. У відро з водою треба занурити гілку горобини або черемухи. Фітонциди цих дерев вбивають мікроби, тому вода надовго залишається чистою і приємною на смак.

«Птахи наші друзі»

1. Назва птаха з родини качиних, річки та сузір'я. *(Лебідь)*
2. Який хижий птах має назву особи, що веде протокол зборів?
(Секретар)
3. Які ключі до неба добираються? *(Журавлині)*
4. Дивний клюк у небі лине, не залізний, а пташиний. Цим ключем в осінні дні відлітають... *(Журавлі)*
5. У мене є великий хист,
Я співаю, як артист.
Спів мій радісний усюди
Дуже люблять слухать люди. *(Соловейко)*
6. Швидко скрізь цей птах літає
Безліч мошок поїдає,
За вікном гніздо будує,
Тільки в нас він не зимує. *(Ластівка)*
7. У садочку, понад тином,
Я зробив йому хатину.
Він навколо обдивився,
Засміявся й оселився. *(Шпак)*
8. Вірно людям я служу,
Їм дерева стережу.
Дзьоб міцний і гострий маю,
Шкідників ним добуваю. *(Дятел)*
9. У ночі гуляє, а в день спочиває. Має круглі очі, бачить серед ночі. *(Сова)*
10. Журавлі й лелеки схожі зовні, по-перше, розмірами, по-друге, довжиною ніг, по-третє, довгою шиєю, а чим по-четверте? *(Довгим дзьобом)*
11. Що єднає вертикальний політ із зависанням на одному місці, мізерну вагу того, хто літає і Південну Америку? *(Птах колибрі)*
12. Закінчіть фразу. Птахи мають воло і м'язистий шлунок, тому що вони... *(Не мають зубів)*
13. Закінчіть фразу. Обтічна форма, зменшення тертя, захист від механічних ушкоджень та намокання й охолодження. Усе це в них завдяки... *(Пір'яному покриву)*
14. Дятлам потрібна, особлива конструкція черепа, щоб запобігти...чому? *(Струсу мозку)*

15. Що єднає дерево, а також горобців, синиць, снігурів, з особливостями їх пересування? *(Ці птахи жили або живуть на деревах, а там можна лише стрибати)*

16. Якщо деяких птахів хочуть полякати, коли вони роблять нальоти на сади, то вмикають магнітофонні записи крику цих птахів. Крик може бути двох видів. Перший - тривоги, а який другий? *(Жах)*

17. Степові орли, полюючи на гризунів, чатують на них біля входу в нору, але займають при цьому таке положення, що стають схожі на *(Камінь)*

18. Якщо сова знаходиться в зоопарку і їй кидають їжу, то вона спочатку відстрибує назад, розглядає її, а вже потім бере. Поясніть поведінку птаха. *(Сова поруч із собою майже нічого не бачить)*

19. У деяких птахів вага пір'я в 10 разів більше, ніж вага... *(Скелета)*

20. У птаха він заміняє руку. Назвіть його. *(Дзьоб)*

21. Що птахам страшніше в зимку – голод чи холод? *(Голод)*

22. Цар птахів. *(Беркут)*

23. Предок наших птахів. *(Археоптерикс)*

За кожен правильну відповідь по 1 балу. Журі оголошують переможця.

Як ви гадаєте чому символ нашої вікторини є птах сова? У давніх греків сова уособлювала 2 символи. Перший – мудрість, а другий – пізнання.

«Екологічні стежини»

Мета: звернути увагу учнів назнання про навколишнє середовище, формувати у школярів екологічну культуру.

Етапи вікторини:

1. Зелена стежина – рослини.
2. Рожева стежина – тварини.
3. Синя стежина – птахи.
4. Чорна стежина – ліс.
5. Червона стежина – охорона природи.
6. Жовта стежина – народна мудрість.

ЗЕЛЕНА СТЕЖИНА

1. Яка болотна рослина може замінити вату на йод? (*Сфагнум*)
2. Яка рослина поширилась в Україні після нашествия татар? (*Аір, або татарське зілля*)
3. Чому на схилах ярів для укріплення пісків садять сосну, а не ялину? (*Корені сосни проникають у ґрунт глибоко, а у ялини вони поверхневі.*)
4. Чому у ялини завжди гостра вершина? (*Поки живе – росте*)
5. З кори якого дерева виготовляють корки? (*Корковий дуб*)
6. Які ви знаєте отруйні рослини, що ростуть в Україні? (*Дурман, вороняче око, чемериця, вовча ягода.*)
7. У її листі містяться вітаміни С і К, провітамін А, корисні мінеральні солі і білки. Навесні з неї варять борщ. Можна добути й зелену фарбу. У давнину з її волокон виробляли мішковину. Що це за рослина? (*Кропива*)
8. Ця рослина – не паразит, але нерідко вбиває могутні дерева. Що це за рослина? (*Плющ*)
9. Запах квітів якого дерева вбиває мікроби? (*Черемхи*)
10. Чому рослина мати й мачуха має таку назву? (*верхня сторона листка холодна, а нижня – тепла*)
11. Які квіти названі іменами людей? (*Роза, Вероніка, Васильки, Лілія*)
12. У якої рослини найменші квіти? (*Ряска*)
13. Яка квітка їсть комах? (*Росичка*)
14. Яка найбільша квітка на землі? (*Рафлезія*)
15. Які квіти вживають у їжу? (*Троянда, кульбаби, нагідки*)
16. Яку рослину використовують для полоскання горла? (*Календула*)
17. Яка лікарська рослина жителями Північної Америки названа «слідом білої людини»? (*Подорожник*)

РОЖЕВА СТЕЖИНА

1. Назвіть отруйних павуків? (*Каракут, скорпіон*)
2. Яких ви знаєте отруйних змій? (*Гадюка, ефа, кобра*)
3. Які неотруйні змії зустрічаються в Україні? (*Вуж, леопардовий та чотириполосий полози*)
4. Яка з ящірок має голос? (*Кримський геккон*)

5. Які риби мають вуса? (*Сом, сазан, осетрові*)
6. Де відкладають ікру річкові вугрі? (*У Саргасовому морі*)
7. Які тварини сплять з відкритими очима? (*Риби, змії*)
8. Назвіть найменшого з ссавців нашої фауни. (*Землерійка*)
9. Який з оленів найбільший в Україні? (*Лось*)
10. У кого більше шийних хребців – у жирафи чи горобця?

(*У горобця*)

11. Яка тварина найбільша? (*Синій кит – 33м*)
12. Хто раніше з'являється навесні: летючі миші чи комахи

(*Комахи*)

13. Хто більше боїться холоду – плазуни чи птахи? (*Плазуни*)
14. У якої річкової тварини скелет міститься назовні? (*Рак*)
15. В якої тварини найдовший язик? (*У мухоїда*)
16. Хто з тварин може поїдати гадюк? (*Лисиця, їжак*)
17. У кого з тварин блакитна кров? (*У медузоподібних*)
18. Яка з сучасних тварин найдовша? (*Морський черв'як*)
19. Скільки пальців у собак? (*На передніх лапах – по 5, а на*

задніх – по 6)

20. Яка тварина стає на зиму білою, крім кінчика хвоста?

(*Горностаї*)

21. У яких тварин відбувається регенерація?
22. Що таке крокодилячі сльози? (*Виділення надлишків солей*)

СИНЯ СТЕЖИНА

1. Які птахи прилітають до нас першими? (*Шпаки, зяблики*)
2. Пташенята якого птаха не знають рідної матері? (*Зозулі*)
3. Який найменший птах фауни України? (*Корольок*)
4. Який птах найбільший в Україні? (*Дрохва*)
5. Чи є пташине молоко? (*Є. У голуба*)
6. Який співочий птах, добуваючи корм, пірнає у воду і бігає по дну? (*Оляпка*)
7. Який птах будує собі гніздо з риб'ячих кісток? (*Зимородок*)
8. Хто з птахів плете своє гніздо як рукавичку? (*Ремез*)
9. Чи існує насправді «синій птах»? І де він зустрічається? (*Сиворакша. Карпатський заповідник*)
10. Що страшніше птахам взимку – голод чи холод? (*Голод*)

11. Чому качки і гуси не тонуть? *(У них пір'я змащене жиром і не намокає)*
12. Чому не можна брати вруки яйця птахів? *(Птахи залишають гнізда)*
13. Назвіть птахів, які лаштують по кілька гнізд на одному дереві? *(Граки)*
14. Яке місто має назву птаха? *(Орел)*
15. У якого птаха хвіст такий міцний, що підтримує його на стовбурі дерева? *(У дятла)*
16. Яку користь приносять нам синиці взимку? *(Розкльовують зимові гнізда шкідливих комах, поїдають їхні личинки та яєчка)*

ЧОРНА СТЕЖИНА

1. Назвіть основні деревні породи. *(Дуб, граб, бук, ялина, сосна)*
2. Які дерева наших лісів називають патріархами? *(Дуби)*
3. Чому березу називають піонером лісу, а березові ліси – тимчасовими? *(Першою оселяється береза; ялина витісняє)*
4. Які ви знаєте отруйні гриби? *(Мухомори, бліда поганка, несправжні опеньки)*
5. Назвть 5 видів лікарських рослин лісу? *(Шипшина, конвалія, папороть, плавун, суниця)*
6. Назвіть деревні породи, які використовуються, як лікарські рослини? *(Дуб, кедр, ялина, береза, крушина)*
7. Які з дерев, що ростуть у наших лісах, характеризуються найбільшою довговічністю? *(Тис ягідний)*
8. За назвою якого дерева названий місяць року? Це дерево цвіте найпізніше. *(Липа – липень)*
9. Яких перетинчатокрилих людина використовує у боротьбі з шкідниками лісу? *(Лісових рудих мурашок)*
10. Які птахи і як саме сприяють природному лісорозведенню? *(Сойки, дятел, шишкар, дрізд)*
11. Назвіть 6 видів осілих птахів наших лісів. *(Дятел строкатий, сова, сойка, сорока, пугач, синиця)*
12. Про що може розповісти пень? *(Вік дерева, сторони світу, зміни кліматичних умов по роках)*

ЧЕРВОНА СТЕЖИНА

1. Які заповідники існують в Україні? *(Асканія Нова)*
2. Назвіть єдиний в світі мінералогічний заповідник. *(Ільменський заповідник 1920 р.)*
3. «Найстрашніший звір на Землі», – проголошує напис на вході до одного з зоопарків Німеччини. Коли зацікавлений відвідувач притуляє обличчя до масивних ґрат і зазирає всередину – він бачить себе. За ґратами встановлено дзеркало. Чи безпідставним є напис на вході? *(Ні. Людська діяльність настільки змінює природу, що це, іноді, загрожує існуванню самої людини)*
4. За якими ознаками визначаються види рослин і тварин, що підлягають охороні? *(Види – релікти, види – ендеміки та види, які мають господарське значення, і через хижацьке використання опинились під загрозою зникнення)*
5. Які види господарської діяльності людини найбільш небезпечні для чисельності популяцій? *(Фактор нераціонального використання; руйнування, порушення біоценозів, забруднення навколишнього середовища)*
6. В якому українському заповіднику є поляна нарцисів? *(Карпатський заповідник)*
7. В якій книзі зібрані всі злочини людини проти природи? *(Червона книга)*
8. Чи потрібно зберігати всі види, чи не буде великої шкоди, якщо частину з них буде втрачено? *(Оберігати потрібно всі види)*

ЖОВТА СТЕЖИНА

1. Морем, морем золота тарілка плаває. *(Сонце)*
2. Золотий пішов, а срібний прийшов. *(Сонце і місяць)*
3. Чорна корова весь світ поборолла. *(Ніч)*
4. Звечора вмирає, а вранці оживає. *(День)*
5. Зроду рук своїх немає, а узори вишиває. *(Мороз)*
6. Взимку горою, а влітку водою. *(Сніг)*
7. Без рук, без ніг, а стукає і гримить. *(Грім)*
8. Летить, а не горобець, виє, а не звір. *(Вітер)*
9. Кольорова дуга через річку пролягла. *(Веселка)*
10. Бажаний гість замість цукерок дрова їсть. *(Вогонь)*
11. Уночі спить, а вранці тікає. *(Роса)*

12. Що то за голова, що лиш зуби та борода. (Часник)

13. Не кінь, не віл, а прив'язаний. (Гарбуз)

14. Білі зуби маю та усі ховаю. Довгі коси маю та не заплітаю.
(Кукурудза)

15. Стоїть півень на току у червонім ковпаку. (Мак)

16. Білі горішки по зеленій ніжці. (Конвалія)

17. Стоїть,колихається, як торкнеш – то кусається. (Кропива)

18. Стоять у полі сестрички: жовті очка, білі повічки. (Ромашка)

19. Є шапка, та немає голови, є нога, але без черевика. (Гриб)

20. Одне кинеш – цілу жменю візьмеш. (Зерно)

21. Навесні біла, літом зелена, восени жовта, зимою добра.
(Груша)

22. Хто тче без станка і рук? (Павук)

23. Маленьке, сивеньке, всіх людей одягає. (Вівця)

24. Не звір, не птиця, а ніс – як спиця. (Комар)

25. Біла латка, чорна латка по березі скаче. (Сорока)

26. Летить – виє, сяде – землю риє. (Хрущ)

27. Хто хвіст залишає, а від ворога тікає. (Ящірка)

«Організм і середовище існування»

1. Що таке екологія? (Екологія – наука про взаємодію живих організмів та їхніх угруповань між собою та з середовищем, в якій вони мешкають. Живий організм – і мікроб, і тварина, і людина. Середовище проживання – ґрунт, ліс, повітря, вода – все те, що оточує організм, з чим він перебуває у взаємодії.)

2. Що таке біосфера? (Визначення «біосфера» належить австрійському геологу Едуарду Зюссу (XIX століття). Вчення про біосферу створив В.І. Вернадський – видатний російський учений. Біосфера, за Вернадським, особлива активна оболонка Землі. Вона населена живими організмами. В біосфері діяльність усіх живих істот разом з людиною є найважливішим чинником, який перетворює планету.)

3. Для чого дрозди, пліски, оляпки, шпаки та інші хитрі птахи сідають на мурашник? (Мурашина кислота володіє специфічним запахом, який вбиває комах-паразитів на тілі птахів. Беручи мурашині ванни, розумні птиці дотримуються правила пташиної гігієни.)

4. Якось вчений-натураліст, який займався вивченням життя птахів, помітив дуже велике гніздо на високій сосні неподалік від

озера. Він заліз на дерево і побачив у гнізді велику рибу. Це була свіжа щука. Яка птиця оселилася в цьому гнізді? (Це гніздо належить великої хижої птиці – скопе. Вона полює за рибою, уподібнюючись досвідченому нирцеві: кидається вниз, пірнає і хапає свою здобич.)

5. Що ви знаєте про «Біосфері-2»? (Вона знаходиться в Арізонській пустелі. Це величезна споруда. Створено американськими вченими. Воно ізольоване від навколишнього середовища. Мета експерименту – отримати необхідну для науковців інформацію, щоб поліпшити стан справ у великій біосфері. Всі системи «Біосфері-2» діють у відповідності з закономірностями функціонування природних екосистем на основі замкнутих циклів.)

6. Яку рослину називають живим світлофором? (Це медуниця, яка занесена в Червону книгу. Як і всі підсніжники, вона поспішає привернути увагу комах-запилувачів. Вона регулює відвідування комах, як світлофор, тобто змінює своє забарвлення: стає поперемінно синьої, фіолетової і рожевої. Рожевий колір повідомляє комах про те, що солодке частування, нектар, закінчилося.)

7. Що є найважливішим речовиною на Землі? (Вода – рідина без смаку, кольору і запаху. Вода входить до складу всіх живих речовин, що є в ґрунті та повітрі. Жодна форма живого організму не може існувати без води. Рослини і тварини містять у собі від 50 до 99 відсотків води. Вода – джерело кисню в атмосфері (фотосинтез). Вода – фактор, який визначає клімат (повільно нагрівається і охолоджується, звідси пом'якшувальний вплив на клімат). Гідросфера містить близько 1,4 мільярда кубічних кілометрів води; 5 тисяч кубічних кілометрів води використовується щорічно, а забруднюється (за активної технічної діяльності людства) майже в 10 разів більше. Деякі країни відчувають нестачу прісної води. На Землі її багато, але люди не навчилися використовувати воду раціонально.)

8. Як назвав воду Леонардо да Вінчі? (Він назвав воду «соком життя на Землі»)

9. Скільки води необхідно дорослій людині на добу? (70 кілограмів маси людського тіла містить 50 кілограмів води (70%!)). Якщо людина втрачає 12 відсотків вологи, він може загинути. Організму дорослої людини щодня необхідно до 10 літрів води. З них більшу частину тканини організму створюють самі (ендогенна вода), а 2 літри води людина повинна отримати в складі їжі або в чистому вигляді.)

«Людина і біосфера»

1. Що таке забруднення? (Забруднення – це надходження шкідливих речовин у середовище. Деякі забруднювачі негативно впливають на розвиток всієї біосфери. Антропогенне забруднення (результат активної діяльності людини) перевершує природне, яке може бути викликане повеннями, землетрусами, виверженнями вулканів і т. д. Види забруднення: хімічну, біологічну, електромагнітне, радіаційне, шумове, теплове.)

2. Чому змінюється клімат? (Причини зміни клімату – парниковий ефект, зменшення водорегулюючих можливостей суші, які сталися із-за вирубки великій території лісових масивів, осушення боліт, розорювання великих площ степових, будівництва міст і доріг. Порушений контроль випаровування води з поверхні суші. Найкращими водорегулюючими властивостями володіють лісу.)

3. Яке море вмирає? (Аральське море. Початок цього процесу – 50-ті роки ХХ століття. Всьому виною збільшення площ посівів бавовнику і рису. Розгалужена мережа зрошувальних каналів забирала воду для посівів з Амудар'ї і Сирдар'ї. Об'єм води в морі зменшився. Поверхня Аралу стала втричі меншою. Вода стала солоною, риба загинула. Змінився навіть клімат. З колишнього морського дна вітер піднімає в повітря висохлу сіль. Результат діяльності людини – екологічна катастрофа. Знизилася врожайність полів, погіршилося здоров'я людей.)

4. Що є одним з найбільш небезпечних забруднювачів морів? (Це – нафта. Вона потрапляє в навколишнє середовище в результаті процесу видобутку і всіляких аварій. Страждають люди та мешканці моря. Але деякі бактерії знаходять її смачною. Це – бактерії-нефтоїди. Але при аваріях виливається така кількість нафти, з яких бактерії не можуть впоратися. Люди навчилися штучно вирощувати «лікувальні» бактерії для моря. Їх зберігають в сухому вигляді. При аваріях висівають на нафтову пляму.)

5. У чому полягає небезпека зростання споживання енергії? (Зростання споживання енергії небезпечний нагріванням земної поверхні і приземних шарів атмосфери. Сучасні технології такі, що приблизно одна третина енергії теплових електростанцій і до половини – атомних пропадає при охолодженні агрегатів. Відпрацьована вода забруднює водойми. Електромагнітні поля

впливають на розвиток живих організмів. Середню температуру Землі збільшують також і парникові гази. Отримання енергії забруднює повітря оксидами азоту і сірки. А це сприяє випаданню кислотних дощів.)

6. Що є самим екологічним джерелом енергії? (Джерело – економія енергії (думка німецького вченого Д. Зайфрида). Для цього необхідно будувати і виробляти будинку і прилади з високою теплоізоляцією.)

7. Чим небезпечні синтетичні миючі засоби? (Пральний порошок, мило, шампунь, сода є серйозними забруднювачами води і ґрунту. Вони змінюють поверхневий натяг води, порушуючи життєдіяльність багатьох організмів, які живуть на межі розділу води і повітря. Потрапляючи у водойми, вони ускладнюють доступ кисню. Миючі засоби згубно діють на ікру риб і розвиток земноводних. Фосфор, якими так багаті миючі засоби, сприяє зростанню водоростей (вода цвіте). Миючі засоби виготовляються на основі синтетичних речовин, що ускладнює їх розкладання в природному середовищі.)

8. Чому люди набувають власну систему очищення води? (Чиста вода – це здорове життя. Вода з-під крана містить багато забруднень, в тому числі пестициди, свинець, гербіциди, миючі засоби, промислові розчинники та ін. До них можуть додатися всілякі бактерії, віруси та паразити. Запах смак та колір відсутні, тому так складно повірити, що вода, на перший погляд абсолютно чиста, чимось забруднена. Для очищення використовується хлор. Але, на жаль, він не надає очищуючу дію на хімічні забруднення. Тому люди набувають індивідуальні засоби очищення води. Найбільш поширені-патрони з активованим вугіллям. Вони володіють високою поглинаючою здатністю. Найбільш ефективні – багатоступінчасті системи.)

9. Коли з'явився водопровід? (Індійці тримали воду в мідних посудинах. Це було близько 4 тисяч років тому. У Стародавньому Єгипті прокладали дерев'яні і мідні труби. В Стародавньому Римі існувала система акведуків. В XI столітті в Новгороді був побудований справжній водопровід. У XV столітті було проведено джерельно водопровід для Московського Кремля. Справжній водопровід у Росії побудували в Петербурзі у другій половині XIX століття.)

10. Що ви знаєте про радіоактивних опадах? (Забруднена атмосфера повертає нам найнебезпечніші наслідки людської діяльності (аварії на атомних станціях, випробування ядерної зброї)

у вигляді радіоактивних опадів. Вони являють собою пил і краплі атмосферної вологи. Радіоактивні атоми (радіонукліди) осідають у вигляді пилу на ґрунті. Потрапляють вони і в наші будинки, водойми, на шкіру тварин і людей, на листя рослин і т. д. Радіонукліди потрапляють в організм людини і руйнують живі клітини, послаблюють його опірність до хвороб, руйнуючи генетичний апарат.)

11. Що ви знаєте про озонові діри? (Озон – форма кисню. Формула кисню складається з двох атомів, а озону – із трьох. Озон, який утворюється біля поверхні Землі, шкідливий (утворюється при грозі, роботі рентгенівського апарату та ін). Сонячні промені, діючи на оксиди озону, викликають таке небезпечне явище, як фотохімічний зміг. Широке використання фреону призводить до появи озонових дір. Частка озону в деяких місцях озонового екрану зменшується до 50 відсотків. Озонові діри можуть переміщатися. А вперше їх існування встановили у 80-ті роки ХХ століття. Дірки пропускають надмірний рівень ультрафіолетового випромінювання, що призводить до захворювання на рак шкіри.)

12. Що таке пестициди і нітрати? (Пестициди – це отрутохімікати, які використовуються для захисту рослин від шкідників. Сучасне сільське господарство використовує до 2 мільйонів тонн різного роду отрутохімікатів. Вони забруднюють ґрунт, воду і повітря. Потрапляють і в організм людини, порушують процеси життєдіяльності (рак, алергія, хвороби нирок, печінки, шлунка). Нітрати – солі азотної кислоти. Використовуються в якості добрив. Азотні добрива підвищують урожайність сільськогосподарських культур. Але їх надлишок відкладається в рослинах про запас і разом з продуктами харчування потрапляє в організм людини. Нітрати допомагають утворенню в організмі нітрозаміну, активного канцерогенної речовини, що викликає ракові захворювання.)

13. Чому так небезпечними є аварії на атомних станціях? (Аварії на атомних станціях – це справжні екологічні катастрофи. Вони завдають шкоди здоров'ю мільйонів людей. При аваріях в повітря потрапляє велика кількість радіоактивних речовин (ізотопи цезію, стронцію – під час чорнобильської аварії). Наслідки таких аварій позначаються багато десятків років. Забруднюється ґрунт, ліс, вода. Відбуваються генетичні зміни в організмах тварин, людей. Імунна система людей і генофонд опиняються під загрозою.)

«Охорона природи»

1. Коли виникла ідея створення Червоної книги? (У ХХ столітті, в кінці 50-х років. Міжнародна Червона книга вперше була видана у 1966 році. Мета Червоної книги – виявлення зникаючих видів організмів, тих, що потребують спеціальних заходів захисту. Існує і Чорна книга для тих видів, які назавжди зникли з лиця Землі.)

2. Назвіть заповідник біля Тихого океану. (Це – Сіхоте-Алінський заповідник з його Уссурійській тайгою. Лісовий масив займає понад 90 відсотків площі заповідника. Тут можна зустріти рідкісні рослини і тварин, які занесені в Червону книгу. На жаль, тайга посилено обживається людиною, що негативно позначається на її мешканцях.)

3. Що ви знаєте про тропічних лісах? (Їх флора і фауна налічує до 3 мільйонів видів, з яких описана лише шоста частина. Вивченням займається більше 4 тисяч вчених. Тропічні ліси є дощовими. Це комоара лікувальних препаратів, багатьох хімічних сполук, які володіють великою біологічною активністю. Знищення тропічних лісів негативно позначиться на кліматі, чистоті повітря, водою і навіть на виготовленні продуктів харчування.)

4. Що ви знаєте про народних традиціях охорони природи? (Такі традиції з'явилися ще в давнину і передавалися з покоління в покоління. У багатьох народів, наприклад, є особливо шановані дерева. Для росіян це – береза. А в давнину слов'яни шанували дуб. Священними оголошувалися цілі гаї. Ще порівняно недавно архангельські і сибірські селяни збиралися на сходи. На цих сходах вони оголошували заборону на вирубку дерев у лісових угіддях протягом декількох років. Заборона називалося заповіданиєм. Звідси і походить слово «заповідник».)

5. Де знаходиться найбільший заповідник? (Найбільшим заповідником вважається Антарктида. На материку і прилеглому до нього просторі води заборонена будь-яка діяльність людини (відповідно до міжнародних договорів). Незважаючи на товщі льоду, на континенті виявлено майже 800 видів рослин, які змогли пристосуватися до важких і несприятливих умов життя (морози до 70 градусів). Моховинки і антарктична айра - два види квіткових рослин Антарктиди. Рослини, серед них і лишайники, активно розвиваються лише кілька тижнів у році.)

6. Навіщо нам потрібні зоопарки? (Деякі люди вважають, що зоопарк - це в'язниця для тварин. Але якщо дотримуватися всіх

правил утримання тварин у неволі, то вони можуть жити в зоопарку довше, ніж на волі. Багато тварин у зоопарку дають потомство. Людина таким чином рятує рідкісних тварин. Так співробітники Московського зоопарку зберегли соболя.)

7. *Що таке принцип Ноя? (Принцип Ноя – це назва теорії збереження видів. Критерій цінності – існування самого виду. Це дає йому право на життя. Людина вчиться бачити красиве і дивовижне на планеті. Люди вирішили, що знищення біологічного різноманіття їм не вигідно. Населення Землі зростає. І його треба прогудувати. А ще й багато вирішити екологічні проблеми.)*

8. *Що ви знаєте про пташиний зоопарк? (Він знаходиться на Канарських островах. Його площа понад 20 гектарів. Зоопарк спеціально обладнаний для того, щоб у ньому добре себе почували 300 видів тварин і майже 500 видів рослин. Пташиний зоопарк дуже популярний у туристів.)*

9. *Розкажіть про заповідник «Асканія-Нова». (Він розташований на Україні (Херсонська область). Площа становить 11 тисяч гектарів; 400 видів рослин, понад 150 видів чагарників, павичі, фазани, орли, папуги і страуси добре себе почувують серед степів. Водна гладь - для чорних лебедів, рожевих фламінго, гусей і качок. На пасовищах можна зустріти кінь Пржевальського та буйвола, верблюда і зебру, козулю та оленя. Вчені працюють над створенням нових порід домашніх тварин.)*

10. *Що ви знаєте про заповіднику на заході Росії? (Російський заповідник у південній частині брянського лісу охороняє природу (з 1987 року). Площа – 12 тисяч гектарів. Все живе в лісі охороняється законом. У заповіднику багато видів ссавців і риб, майже 200 видів птахів і близько 20 видів плазунів і земноводних. Тут живуть чорні лелеки – почесні члени Червоної книги. Стороннім вхід в заповідник заборонений.)*

11. *Що таке Дитячий тропічний ліс? (12-річний шведський хлопчик на ім'я Роланд Тиендсуу вирішив зробити спробу порятунку тропічних лісів. Разом з однокласниками і їх вчителем хлопці стали продавати печиво для місцевих жителів. Справи йшли успішно, і їм вдалося купити 4 гектари тропічного лісу в Південній Америці. Цей ліс був придбаний для заповідника в Коста-Ріці. Інші шведські школярі наслідують їх приклад і викупили ще 7 гектарів. Керівництво заповідника назвало цю частину лісу «Дитячий ліс назавжди.»)*

«Ліс – наше багатство»

1. Які дерева лісів називають патріархами? (*Дуби*)
2. Назвати найбільший лісовий заповідник нашої країни? (*Карпатський*)
3. Назвати 10 лікарських рослин. (*Трава, кущі, дерева*)
4. Назвіть перші весняні квіти (*Підсніжник, первоцвіт, фіалка, ряс, медунка, печіночниця*)
5. Який первоцвіт називають квіткою 12 богів? (*Первоцвіт*)
6. Які первоцвіти використовуються в парфумерній промисловості? (*Фіалка, конвалія*)
7. Як можна визначити вік зрізаного дерева? (*За річними кільцями*)
8. З насіння яких дерев виготовляють олію? (*Кедр, бук*)
9. Які хвойні дерева ви знаєте?
10. Які лісові птахи сприяють природному лісовідновленню? (*Сойка, дятел, шишкар, дрізд*)
11. Назвати 5 отруйних грибів.
12. Назвати 10 їстівних грибів.
13. Назвати автора оповідань: «Хто чим співає?». «Лісові хатинки», «По слідах», «Чий ніс кращий?», «Кузя-двоххвостий»? (*Біанкі Віталій Валентинович*)

«Наші тварини»

1. Чому весною не полюють на хутрових звірів? (*Весною звірі линяють, якість хутра втрачається. Крім того, весною в них народжуються малята*)
2. У якої тварини восени народжуються малята? (*У зайчихи*)
3. Сліпими чи зрячими народжуються малята-зайчата? (*Зрячими*)
4. Товстим чи худим залягає ведмідь у барліг? (*Товстим, жир гріє ведмедя*)
5. Яких тварин називають „лісовими інженерами”? (*Бобрів*)
6. Куди зайцеві бігти зручніше – згори чи вгору? (*У зайця передні ноги коротші, а задні довгі. Тому він легко біжить вгору, а з гори летить, перевертаючись через голову*)
7. Назвіть найменшу пташку в світі? (*Колібри*)

8. Назва якого птаха нагадує жабу? (*Кваква*)
9. Чому граки ходять по полю під час оранки? (*З'їдають личинки комах, що містяться у зораному ґрунті*)
10. Які птахи не сідають на землю? (*Стрижі*)
11. Якого птаха підтримує хвіст, коли він сидить на дереві? (*Дятла*)
12. Чиї пташенята не знають матері? (*Зозулі*)
13. Який птах найшвидше літає? (*Стриж*)
14. Чому кури, індики ковтають маленькі камінці? (*Камінці допомагають курці краще перетравлювати зерно. Шлунок з камінцями заміняє зуби*)
15. Які птахи риють нору для гнізда? (*Берегова ластівка, зимородок, щурка*)
16. Які жуки мають назву того місяця, в якому народжуються? (*Хрущі травневі*)
17. Куди діваються метелики восени? (*Більшість гине, а деякі забираються в щілини будинків, дерев, парканів, де і перезимовують*)
18. Чи завжди рак пересувається спереду назад? (*Плаває рак назад, але до їжі пересувається уперед*)

«Наші рослини»

1. Чому рослини не можна поливати, коли на них падає сонячне проміння? (*Краплини, що залишаються на листі, збирають сонячні промені, і рослина може отримати опіки*)
2. Чому кімнатні рослини потрібно поливати не дуже холодною водою, особливо взимку? (*Холодна вода повільно надходить у рослину, і, затримуючись у горщику, призводить до закисання ґрунту*)
3. Чому багато рослин пустелі має замість листя колючки? (*Ця пристосованість допомагає рослині більш економно витратити воду*)
4. Куди повертається кошик соняшника в полудень? (*До сонця, на південь*)
5. Чому квіти, які розпускаються вночі, мають світле забарвлення? (*Білі квіти краще помітні комахам – запилювачам*)
6. Які квіти пахнуть тільки вночі і чому? (*Квіти матіоли, запашного тютюну своїм ароматом приваблюють запилювачів*)

7. Які багаторічні квіти ви знаєте? (*Півонії, флокси, люпин...*)
8. З яких квітів приготують ефірну олію? (*З троянди, лаванди, жасмину, конвалії, фіалки...*)
9. Які рослини мають у листках ефірну олію? (*М'ята, запашна герань*)
10. Які квіти використовуються для виготовлення ліків? (*Конвалія, наперстянка, фіалка...*)
11. Квітка якої рослини повертається за сонцем? (*Соняшник*)
12. Яка рослина має листок до двох метрів у діаметрі, а квітку до 50 см у діаметрі? (*Вікторія*)
13. Які цибулинні рослини живуть в наших квітниках? (*Тюльпани, лілії, гладіолуси, нарциси, гіацинти*)
14. Яка декоративна рослина застосовується як зелене добриво? (*Люпин*)
15. Назвіть прізвище селекціонера, який вивів 180 сортів бузку. (*П.А. Колесніков*)

«Птахи»

1. Назвіть 5 зимуючих птахів.
2. Назвіть 5 перелітних птахів.
3. Які птахи прилітають до нас з півдня першими? (*Шпаки*)
4. Які птахи влаштовують по кілька гнізд на одному дереві? (*Граки*)
5. Яке місто літає? (*Орел*)
6. Який співучий птах прилітає до нас останнім? (*Іволга. Вона має яскраве забарвлення і тому прилітає, коли дерева вкриті листям*)
7. Скільки потрібно взяти „А”, щоб утворився птах? (*40*)
8. Чому не можна брати в руки яєчка птахів? (*Птахи залишають ці гнізда*)
9. Що страшніше птахам голод чи холод? (*Холод*)
10. Чому качки, гуси не тонуть? (*Їх пір'я змащене жиром і не змокає*)
11. Чому сову називають корисним птахом? (*Поїдає мишей. За рік до 1000*)

«В поле»

1. Як називаються рослини, у яких стебло - соломка, а їх насіння називають зернами? *(Злакові рослини, або злаки)*
2. З борошна якої рослини печуть хліб, торти, тістечка та здобні булочки? *(Пшениця)*
3. Якого злакового рослині не страшний ні холод, ні посуха? *(Невибагливий злак – жито)*
4. Яке злакова рослина сіють восени? *(Жито)*
5. Із зерен якої рослини роблять перлову крупу і кави, який замінює натуральний? *(З ячменю)*
6. Яке злакова рослина дозріває раніше за інших? *(Ячмінь)*
7. Яка рослина багато років тому розводили тільки для прикраси клумб? *(Соняшник)*
8. Яку рослину іноді називають «квітка сонця»? *(Соняшник)*
9. З борошна якого злака випікають чорний хліб? *(Жито)*
10. Солодкі зерна цієї рослини їдять сирими і консервованими. *(Насіння кукурудзи)*
11. З якої рослини готують улюблені ласощі багатьох дітей – попкорн? *(Кукурудзи)*
12. Яке злакова рослина росте на полі, спеціально залитому водою? *(Рис)*
13. З стебел якого злакового рослини плетуть красиві літні капелюшки, сумочки і кошика? *(З рисової соломки)*

«На лузі»

1. Який квітка вважається символом Росії? *(Ромашка)*
2. Яка рослина отримало таку назву за те, що квітка на тонкому стеблі гойдається навіть від легкого вітерця? *(Анемона)*
3. Це рослина має кілька назв? *(Первоцвіт, божі ручки, гасник, золотнянка, первісток, ключі, баранчики, медунка)*
4. Як називають квіти, що з'явилися відразу після танення снігу? *(Первоцвіти)*
5. Ось шорсткий стеблинка, в середині - вуглинка, пелюстки блищать, як лак, розпустився червоний ... *(Мак)*
6. Про яке рослині так кажуть: «Колючий їжачок вчепився в одежинку»? *(Реп'ях)*

7. Це рослина цікаво тим, що на одному й тому ж пагоні квітки різного забарвлення. *(Медунка)*
8. Який квітка має чоловічий і жіночий рід? *(Іван-да-Марья)*
9. Зліва від стежки на тоненькій былинке, хитаючись, гнеться над травою квіточка цей луговий. *(Дзвіночок)*
10. Яка рослина говорить, де воно живе? *(Подорожник)*
11. Білим кулькою пухнастим я красуючись у чистому полі. *(Кульбаба)*
12. Скошена і висушена трава. *(Сіно)*
13. Гірка травичка і живота - поправка, і сама духмяна (і мете чисто). *(Полин)*
14. Які рослини можна використовувати для заварки чаю? *(Материнка, чебрець, листя малини, суніці, квіти глоду, липи)*
15. Варто кучерик, біла сорочка, серце золоте. Що це таке? *(Ромашка)*
16. Які рослини і як пророкують погоду? *(Барометри – Іван-чай, кульбаба, будяк, в'юнок, які до дощу передчасно закриваються і никнуть)*

«На гілочці»

1. Фрукти - це дуже смачні, корисні і красиві ... *(Плоди)*
2. Які фрукти ростуть у нашій країні?
3. Звідки фрукти з'являються на плодових деревах? *(З квітів)*
4. Як фрукти заготовляють на зиму? Фрукти їдять свіжими, з них роблять соки, варення і компоти...
5. Який солодкий, соковитий, запашний фрукт, який потрапив у Європу з Персії як вишуканий делікатес, отримав назву «королівський плід»? *(Груша)*
6. З деревини якого фруктового дерева роблять меблі і музичні інструменти? *(Груша)*
7. Ім'я якогось фрукта входить у назву багатьох інших плодів? *(Яблуко («земляне яблуко», або топінамбур, «яблуко любові» (бо схоже на серце) або помідор)*
8. Як називаються фрукти, що мають яскраву запашну шкірку? *(Цитрусові)*

9. Там де тепло, ці дерева ростуть цілими дібровами. А в більш холодних країнах їх вирощують навіть у квіткових горщиках на підвіконні. Що це рослини? (*Лимони*)

10. Без яких фруктів не обходиться жоден Новий рік або інше свято? (*Апельсини і мандарини*)

11. Ці фрукти прийшли до нас з Індії та Китаю, де їх ім'ям називали знатних осіб. Що це за фрукти? (*Мандарини, знатних осіб звали «мандаринами»*)

12. У якогось солодкого фрукта м'якоть порівняно з вишнею більш пружна і щільна? (*У черешні*)

13. Який фрукт надзвичайно кислий і соковитий? (*Лимон*)

14. Які фрукти, з маленькою кісточкою всередині, поширилися по всьому світу, ростуть і в Америці, і в Африці, і в Австралії, а в нашій країні навіть в морозну Сибіру? (*Вишня і черешня*)

15. Який плід викликає захоплення тонким кольором і ароматом, став символом сонячної, оксамитової ніжності? (*Персик*)

16. Який плід з'явився в результаті схрещування терну і аличі, за смаком і кольором нагадує своїх давніх-давніх предків? (*Зливу*)

17. З деревини якого фруктового дерева роблять меблі і музичні інструменти? (*Груша*)

«Про природу»

1. Яку назву в давнину мала річка Дніпро? (*Борисфен, Славутич*)

2. Богиня Землі в давньогрецькій міфології? (*Гея*)

3. Які птахи не вміють літати? (*Пінгвіни, страуси*)

4. Яке найбільше озеро на Землі? (*Каспійське море, 68 тис. кв. км.*)

5. Назвіть найглибше і найповноводніше озеро на планеті? (*Байкал, 1620м*)

6. Із якого боку стовбури дерев укриті мохом? (*З північного*)

7. Яку рослину називають «Травичкою від 99 захворювань»? (*Звіробій*)

8. Якщо в ранці легкий туман, то яким буде день? (*Погожим, без дощу*)

9. У якому лісі не має листя? (*У хвойному*)

10. Яка капуста схожа на ріпу? (*Кольрабі*)

11. Як французька назва картоплі? (*Земляне яблуко*)

12. Як те дерево називається, що в літку в білий пух одягається?
(*Тополя*)
13. Коли кульбаба закриває свої пелюстки і схиляє голову?
(*Перед дощем*)
14. Отруту якої комахи використовують як ліки? (*Бджоли*)
15. Якщо риби занурюються на дно водойми, а качки поспішають до води, поглядаючи на небо, то... (*буде сильний дощ*)
16. Якою буде погода, якщо ластівки літають високо над землею?
(*Гарною, сонячною*)
17. Як називається суцвіття злаків? (*Колос*)
18. Чи дихає курча в яйці? (*Так*)
19. Які тварини сплять із розплющеними очима? (*Риби, бо не мають повік; змії бо у них повіки зрослися*)
20. Де будує свої нірки кріт? (*Під землю*)
21. Який із оленів України – найбільший? (*Лось*)
22. У кого серце важить 1 тонну? (*У синього кита*)
23. Що можна визначити за кільцями пня? (*Вік дерева, сторони світу і зміни кліматичних умов*)
24. Який найменший птах фауни України? (*Корольок*)
25. Який птах найбільший в Україні? (*Дрохва*)
26. Чи є пташине молоко? (*Є, у голубів*)
27. Яка болотна рослина може замінити вату та йод? (*Сфагнум*)
28. Яка рослина поширилась в Україні після нашестя татар?
(*Аір. Татари возили кореневища айру з собою, вважаючи, що ця рослина очищає воду. Перепливаючи на конях ріки, вони кидали в них кореневища, які швидко вкорінювались*)
29. З кори якого дерева виготовляють корки? (*З кори коркового дуба*)
30. Чи є у флори України отруйні рослини? (*Є: вороняче око, чемериця, дурман, вовча ягода*)
31. На якому континенті ніколи не було землетрусу?
(*На Антарктиді*)
32. Які птахи спритно ловлять рибу? (*Чайки, альбатрос*)
33. Який гриб не любить ні похмурої тіні, ні яскравого сонця?
(*Білий*)
34. Із якої рослини добувають харчову олію, а також використовують у кондитерських виробках? (*Мак*)
35. Що таке екологія? (*Наука про збереження природи*)

«Пташине царство»

1. Чому пір'я пінгвінів не підходить для перини? *(Тому що пера нагадують луску і не мають пуху)*
2. Чому рябчики в сильні морози закопуються в сніг? *(Тому що під снігом вища температура)*
3. Якого птаха називають другом англійських шахтарів і чому? *(Канарейка відчуває отруйний рудничний газ)*
4. Хто годує пташенят «пташиним молоком»? *(Голуби і пінгвіни)*
5. Які птахи виводять пташенят взимку і чому? *(Шишкарі, бо поява пташенят збігається з дозріванням насіння хвойних дерев)*
6. Чому птахи уві сні не падають з дерева? *(Сухожилля натягуються і пальці стискають гілку)*
7. У якого птаха «зуби» ростуть на язиці? *(У качки)*
8. У якій країні всі лебеді були власністю короля? *(Великобританія)*
9. Який птах має «руки»? *(Гоацин)*
10. Який птах будує гніздо з риб'ячих кісток? *(Рибалочка)*
11. Назвіть найбільшого хижого птаха в міському середовищі, самка якого завбільшки за курку? *(Великий яструб)*
12. Який птах видає гарні флейтові звуки та звук, схожий на крик кішки, якій наступили на хвіст? *(Іволга)*
13. Ворогами якого птаха є великі орли і крокодили? *(Лелеки)*
14. У яких птахів старші пташенята можуть поїдати молодших? *(Сови)*
15. Назвіть птаха, який видає голос, схожий на людський сміх? *(Самка зозулі)*
16. Чому перелітні птахи прилітають в місто раніше, ніж в дикій природі? *(Раніше розпускаються рослини через тепло)*
17. Який птах при небезпеці лягає на землю, розпластавши крила і піднявши вгору дзьоб? *(Одуд)*
18. Який звичайний для міста птах замазує глиною вхід в дупло? *(Повзик)*
19. Що означає, якщо ви на вулиці почули ревіння лева, трубний голос слона чи інші африканські звуки? *(Снів шпака)*
20. Гнізда якого птаха в деяких країнах збирають, щоб виготовляти з них домашні тапочки? *(Ремез)*

«Наші друзі»

1. Як в давньогрецькій міфології називався триголовий пес, який охороняв вхід у потойбічний світ? (*Цербер*)

2. Якій собаці – літературному герою поставили пам'ятник у Воронежі? (*Білий Бим, Чорне Вухо*)

3. Яка порода собак розводиться заради м'яса у Кореї? (*Чау-чау*)

4. Де поставлений пам'ятник собакам, принесеним в жертву науці? (*Інститут експериментальної медицини в м. Санкт-Петербурзі*)

5. Назва якої породи собак в перекладі з англійської означає «нова відкрита земля»? (*Ньюфаундленд*)

6. Собакам якої професії поставлений пам'ятник в Берлінському зоопарку? (*Поводирі*)

7. У якій країні собаки носять нашійник, що світиться в темряві? (*Англія*)

8. Яка релігія вважає собаку «нечистою» твариною? (*Християнство*)

9. Яка порода собак отримала свою назву на честь німецького ковбасника? (*Доберман*)

10. Як називається чернечий орден, назва якого в перекладі з латинської означає «пси господні», а герб являє собою собаку з факелом в зубах? (*Домініканці*)

11. Які собаки на циркових аренах Давнього Риму боролися з левами, тиграми і навіть слонами? (*Мастиф*)

12. Яка речовина в слині собаки володіє антибактеріальним ефектом і заживляє рани? (*Лізоцим*)

13. В якій країні собака вважалася священною твариною? (*Давній Єгипет*)

14. У якій європейській країні існує заборона на утримання собак? (*Ісландія*)

15. Де знаходиться „Собача печера”, в якій гинуть тільки собаки і кішки, а дорослі люди можуть знаходитися скільки захочуть? (*Поблизу Неаполя*)

16. При купівлі якої породи собак на Заході майбутній хазяїн повинен представити в поліції довідку про стан його психічного здоров'я? (*Бультер'єр*)

17. Найдавніша порода собак, яка згадується навіть в Біблії? *(Афганський хорт)*
18. Який воєначальник мав у своєму війську собак? *(Олександр Македонський)*
19. Духів чого зображували у вигляді крилатих собак в давньоіранській міфології? *(Повітря)*
20. Де знаходиться пам'ятник знаменитому сенбернару Баррі, який врятував в Альпах 40 чоловік? *(Париж)*

«Тварини в місті»

1. Шкіра якого звіра відіграє роль своєрідного балону, який може вмещувати до 200 см³ повітря? *(Ондатра)*
2. Де у Львові знаходиться пам'ятник жабі? *(У ветеринарній академії на вул. Пекарській).*
3. У кого вуха на ногах? *(У коника)*
4. Які комахи стали причиною смерті сірійського царя Антиоха Єпіфана, кардинала Дюпре і взагалі через них у ХХ ст. загинуло близько 30 млн. людей? *(Воші)*
5. Назвіть комаху, яка пристосувалася до тривалого життя під землею і завдає великої шкоди сільському господарству? *(Вовчок або капустанка)*
6. Якого метелика в наших краях часто приймають за колібрі? *(Бражник)*
7. Самець якої нашої річкової риби будує гніздо і доглядає за мальками? *(Колючки)*
8. Яка тварина має найбільшу кількість зубів? *(Голий слизень – 30 тис. зубів)*
9. Назвіть найбільшого хижого птаха в міському середовищі, самка якого завбільшки за курку? *(Великий яструб)*
10. Яку тварину називають «водяним щуром»? *(Водяну полівку)*
11. Найбільший ворог білки. *(Куниця)*
12. Які тварини мають античні імена: Дріада, Ікар, Галатея, Мегера, Аврора, Мелеагр, Мнемозина, Поліксена та ін.? *(Метелики)*
13. Який птах видає гарні флейтові звуки та звук, схожий на крик кішки, якій наступили на хвіст? *(Іволга)*

14. Назвіть двох хижих тварин, яких можна розрізнити за чорною плямою на хвості. *(Ласка і горностай)*
15. Який хижий звір є окрасою швейцарських міст і підготовується спеціальними міськими службами? *(Лисиця)*
16. Ворогами якого птаха є великі орли і крокодили? *(Лелеки)*
17. Яка тварина найбільше страждає від укусів кліщів і її навіть використовують для виявлення щільності кліщів у лісі? *(Їжак)*
18. У яких птахів старші пташенята можуть поїдати молодших? *(Сови)*
19. Назвіть птаха, який видає голос, схожий на людський сміх? *(Самка зозулі)*
20. Чому перелітні птахи прилітають в місто раніше, ніж в дикій природі? *(Раніше розпускаються рослини через тепло)*
21. Який птах при небезпеці лягає на землю, розпластавши крила і піднявши вгору дзьоб? *(Одуд)*
22. Який звичайний для міста птах замазує глиною вхід в дупло? *(Повзик)*
23. Що означає, якщо ви на вулиці почули ревіння лева, трубний голос слона чи інші африканські звуки? *(Снів шпака)*
24. Які тварини в'ють гнізда на траві, подібно до птахів? *(Миша маленька)*
25. Яка тварина, звичайна у місті, занесена в міжнародну Червону Книгу через надмірну любов європейців до супу, виготовленого з неї? *(Озерна черепаха)*

5. ВИХОВНІ ЗАХОДИ ЕКОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

«Заглянь у природу»

Всім! Всім! Всім! Слушайте всі!

Дорогі діти! Шановні вчителю!

Дерева і трави, квіти і птахи, риби і звірі, і сама людина – все разом на планеті дуже потрібні один одному.

Щоб зберегти ті види нашої природи, яким загрожує повне знищення, вчені всього світу об'єднались в Міжнародний союз охорони природи.

Тварин і рослин, комах і птахів, які можуть зникнути назавжди, вчені стали записувати до Червоної книги.

Червона книга – це символ небезпеки, це заклик до всіх дорослих і дітей – допоможіть.

Загін «Зелених патрулів»

Ми:

- насаджуємо дерева і квіти;
- розвішуємо годівнички і шпаківні;
- розчищаємо джерела;
- робимо все, щоб зберегти природу нашого краю.

На планеті люди не байдужі до того, що на ній відбувається. Що ми залишаємо у спадок.

Назва книги «Червона», бо вона подібна до Червоного сигналу світлофора, має будити в людей тривогу, за долю природи «Зупинися людино! Подумай! Будь обережною». Понад 20 років Міжнародна спілка охорони природи працювала над створенням Червоної книги. «Міжнародна Червона книга» побудована так, що про долю кожного виду можна довідатися з кольором сторінки.

Червона сторінка сповіщає, що видові загрожує загибель.

Біла сторінка, що вид хоч ще не зникає, але його все менше і менше.

Зелена сторінка – то сторінка надії.

Сюди із червоних та білих сторінок «переводять» ті види, яким завдяки піклуванню людей, більше не загрожує знищення.

Вперше Червона книга України видана у 1976 році. Червона книга України є основним державним документом, у якому містяться

узагальнені відомості про сучасний стан видів тварин і рослин України, що перебувають під загрозою зникнення; та заходи щодо їх збереження та науково обґрунтованого відтворення.

А зараз ми разом помандруємо по сторінках Червоної книги України.

*Безмежно з дитинства кохаю
Красу свого рідного краю.
Дніпра голубінь, неозору,
Сосну в надвечір'ї прозорім.
І місяць у хмарках сріблястих,
І свіжість весняного листя,
І синій промінчик волошок
В пшеничному морі колосся.
У ліс завітаю я знову
На тих сердечну розмову
Як пахне достигла суниця,
І сонцем припалена глиця.
Я чую зозулі кування,
Берізок тремтливих зітхання,
Тонкі білоторі сестриці
Сплели свої віти в копиці.*

Завжди люди вірили в богів – покровителів усього живого на Землі. Такою покровителькою рослин була богиня Флора, покровителькою тварин – богиня Фауна.

Легенда

Ще біліє сніг ранньою весною, з відлигами чергуються морози, а під сніговою ковдрою вже пробуджується нове життя.

І ось з'являються перші посланці зеленоокої Весни.

– Квіти під сніжника – провісники тепла, символ сподівань на краще майбутнє. Їх називають квітами надії. Вони першими відкривають весняний карнавал цвітіння. Підсніжники занесені до Червоної книги України – і потребують охорони.

*Ще земля в зимових шатах білих,
Та з-під снігу, майже непомітний,
Виглянув зненацька, серцю милий,
Соромливий пролісок блакитний.
Ще зимові віхоли літають,*

*Та весни розгін н зупинити,
І дзвінки краплини починають
У промінні сонячнім бриніти.*

Та ось юна Весна ніби подорослішала і перетворилась у зрілу неповторну красуню. За підсніжником і проліском з'являється королева весняної флори – одна з найкращих весняних квітів – сон. Інколи в народі її називають диким тюльпаном. Назва пов'язана з стародавнім слов'янським повір'ям, яке говорить, що коли покласти сон-траву на ніч під голову, то уві сні обачиш своє майбутнє.

*Ці квіти, милі та ласкаві,
Мені всміхаються й тобі,
Їх цвіт рясний в зелених шатах –
Мов озеречка голубі.
В народі є таке повір'я
Якщо ти хочеш міцно спати,
Сходити треба в надвечір'я
У ліс, щоб сон-трави нарвать.
Я не зірву вас, прощавайте,
Без вас я бачу милі сні.
Ростіть собі та зацвітайте
До нас наступної весни.*

– У травні зацвітають конвалії. Український фольклор розповідає, що ці квіти подібні до першин і є застиглим щасливим сміхом лісової русалки Мавки, яка вперше відчула радість кохання. У Франції в першу неділю травня збирали конвалії, прикрашали ними житла. Ця чудова квітка, яку називають «лілія долин» на гран винищення і занесена до Червоної книги України.

*Сестра нарцисів, лілія ніжних
І неповторна серед них,
Цвіт прекрасна, білосніжна,
Конвалія в лісах моїх.
Мов наречена з тонким станом
Стоїть всміхається мені,
А запах ніжний, незрівнянний,
П'янкий, мов чари весняні.
Її зірвать – зганьбити вроду.
На жаль, знаходяться й такі –
Бездумно нівечать природу,*

Пакують квіти у мішки.
 А потім нишком, мов злодії
 В мішках красу на торг везуть.
 З пучком конвалій лиходії
 Свою ж совість продають.
 В Червону книгу ми занесли
 Світ неповторний та чудесний
 Що поступово вимирає
 Давно рятунку в нас благає.
 Невже в майбутньому на світі
 Не будуть квітнуть дивні квіти?
 Конвалії й фіалки ніжні,
 І вісник березня – підсніжник?
 Невже ми більше не побачим
 Як сон-трава рососою плаче?
 Троянда степу, квітка мрії
 Жар цвітом землю не зігріє?
 Ми всі-господарі природи
 То ж збережемо їх вроду. разом

Весняних квітів багато, бо щедра наша українська природа. Це – білоцвіт весняний, шафрани, фіалки, рябчик, підбіл, незабудки, горицвіт, півники.

Фіалка в лісі розцвіла,
 Краса її тонка.
 Тендітна, ніжна, молода.
 Стоїть собі одна.
 Блакитні очі підійма:
 «У лісі квіток скрізь!» –
 Раділа сонечку вона...
 Промінчик блись та блись.

– Розгляд малюнків.

Щедро наділила природ нашу землю весняним дивоквітом. Бережімо красу – наше природне багатство.

Охороняймо повсюди рідкісні рослини.

Нехай щовесни дарують вони нам радість і нашим нащадкам.

Пам'ятайте: найкраща квітка не зірвана. Бережіть красу – квіти весняні.

«Чарівний світ природи»

Мета: сприяти формуванню розвитку пізнавального інтересу дітей; стимулювати до пошукової діяльності; сприяти повноцінному, цікавому проведенню вільного часу; виховувати бережне ставлення до навколишнього середовища.

Хід заходу

Ведучий. Діти, що таке екологія? (Діти відповідають. Ведучий доповнює). Правильно! Екологія - це наука про відносини тваринного і рослинного світу з навколишнім середовищем. Світ навколо нас прекрасний і дивний, і ми - часточка цього незвичайного світу. І щораз відкривати для себе щось нове, дивуватися і захоплюватися. Хіба це не чудо - розмаїтість форм і незвичайна палітра фарб нашої природи? Й одне з дивовижних творінь природи - це квіти. Від малюсіньких квіточок водоростей, що плавають, до величезної квітки пустелі Вельвічія мірабіліс.

Діти, давайте сьогодні згадаємо, які ми знаємо квіти, що ростуть на нашій планеті. Наш перший конкурс називається «Квіти».

I. Конкурс «Квіти» .

Ведучий. Від кожної команди прошу вийти на сцену трьох представників. Учасники повинні стати в шеренгу один з кожної команди. Передаючи квіти одне по черзі, кожний повинен назвати одну квітку. Затримку ходу більш ніж на три секунди або в разі відсутності відповіді учасник виходить із гри. Той, хто залишається останнім, одержує три бали, передостанній - один бал.

II. Конкурс «Веселий зоопарк».

Ведучий. Ми згадали багато квітів. Квіти є прикрасою садів, парків, скверів, зоопарків. А зараз я запрошую усіх вас у «Зоопарк». Вам пропонуються тварини, перераховані на бланку, яких ми повинні розмістити по клітках. Коли всі клітинки будуть заповнені, ви зможете по пронумерованих клітинках прочитати, яка тварина ще є в нашому зоопарку, її назву впишіть у нижній ряд клітинок. Команда,

що здала в журі свою роботу першою, одержить 1 додатковий бал.

А от чи добре ви розбираєтесь у тваринах визначить наш наступний конкурс «Угадай тварину».

III. Конкурс «Відгадай тварину».

Ведучий. Від кожної команди прошу вийти по 1 учаснику, що має художню уяву й артистичні дані. По черзі кожному я буду показувати список тварин, а вся команда повинна відгадати цих тварин за 30 секунд. Кількість відгаданих тварин - зароблені вами бали.

Список тварин

1. Чапля	1. Страус	1. Орел
2. Слон	2. Жираф	2. Крокодил
3. Комар	3. Змія	3. Курка
4. Кінь	4. Заєць	4. Мавпа
5. Лев	5. Корова	5. Олень

IV. Конкурс «Дерева».

Ведучий. Прошу вийти по 3 чоловіки від кожної команди. Набиваючи м'яч об підлогу, кожен учасник повинен називати дерева. Скільки ви назвете дерев доти, поки не зіб'єтесь, стільки й одержите балів.

V. Конкурс «Ромашка».

Ведучий. Перед вами - незвичайна ромашка. На кожній пелюстці цієї ромашки - питання, яке ви вибираєте собі самі. Команда відриває одну пелюстку і протягом 1 хвилини повинна дати правильну відповідь. За кожну правильну відповідь – 2 бали.

Питання.

1. Цілюща рослина, назва якої в перекладі з китайської означає «корінь життя» (*Жень-шень*)

2. З деревини якого дерева виготовляють сірники? (*Осика*)

3. На гербі Мексики зображена рослина, розповсюджена в мексиканських пустелях. Яка? (*Кактус*)

4. У якій країні хризантема є символом нації і вищої нагороди: «Орден хризантеми»? (*Японія*)

5. Назвіть цілющу траву, що має таку ж назву, як і один з творів Фенімора Купера (*Звіробій*)

6. Волокнами бавовни здавна користується людство для

своїх потреб. А для якої мети тонке, шовковисте волокно бавовнику служить самій рослині? *(Волокно є парашутом, що розносить насіння)*

7. Для визначення міграції птахів їм надягають металеве кільце на лапку. Як для цього мітять метеликів? *(Нешкідливою стійкою фарбою на крилі наносять смужки: у Німеччині – зелені, Швейцарії – червоної, Австрії – жовтої)*

8. На яку довжину крокодил може висунути свій язик? *(узагалі не може, тому що він приріс до дна рота)*

9. Птах, що може ходити по стовбуру вниз головою. *(Повзик)*

10. Співочий птах, що може поринати на дно водойми і ходити по дну. *(Оляпка)*

11. Який птах називається прізвиськом великого російського письменника, що жив на Україні? *(Гоголь)*

12. Який птах може літати хвостом уперед? *(Колібрі)*

13. Чому кенгуру назвали кенгуру? *(Так відповіли аборигени – австралійці на питання «Що це таке?», що переводиться як «Я не розумію»)*

14. Дикобраз не вміють плавати. Чому ж вони не тонуть у воді? *(Їхні пустотілі голки, як рятувальний жилет, наповнені повітрям)*

15. Комахоїдний птах, що ніколи не робить собі гніздо. *(Зозуля)*

16. Птах, що своїм співом увесь час запитує: «Чий ви? Чий ви?» *(Чибіс)*

Підбиття підсумків.

Ведучий. Наш конкурс добіг кінця. Усі ви прекрасно розумієте, що природу треба берегти. Ви можете зробити свій внесок у цю шляхетну справу. Нехай це буде маленька шпаківня навесні або годівниця для птахів узимку, нагодоване щеня, посаджене дерево або вирощені квіти. Бережіть наш прекрасний світ!

«Світ природи»

(Звучить мелодія П.І.Чайковського «Пори року». Виходить ведуча та учні-читці.)

Ведучий: Мабуть, найбільшу насолоду і радість, щиру любов до життя, до рідного краю викликає спілкування з природою. Вона завжди чарувала і чарує, хвилювала і хвилює людину. Шелест голубої води, зелених дібров, спів дзвінкоголосих пташок – усе це дороге серцю, ні з чим не зрівняна природа рідного краю.

Учениця: Природа і Вітчизна – невіддільні. У кожного з нас залишився в серці дорогий куточок, де минуло дитинство, зелений гай з суничними галявинами, луки з пахучою травою, широке поле, де так легко і солодко дихати...

Учень: *Безмежно з дитинства кохаю*

*Красу рідного краю –
Дніпра голінь прозору,
Сосну в надвечір'ї прозорім.
І місяць у хмарках сріблястих
І свіжість весняного листя,
І синій промінчик волошок,
В пшеничному морі колосся.
Учениця: У ліс завітаю я знову
На тиху сердечну розмову
І сонцем пропалені лиця!
Я чую зозулі кування,
Берізок тремтливих зітхання
Тонкі білокурі сестриці
Сплели свої вінки в косиці.*

Учень: заглянь у природу. Ще біліє сніг і з відлигами чергуються морози, а під сніговою ковдрою вже пробуджується нова пшениця. І ось з'являються перші посланці зеленої весни. Це підсніжники.

Учениця: квіти підсніжники – провісники тепла, символ сподівань на краще майбутнє. У народі їх називають квітами надії.

Учень: Травень у лісі – святкова пора. Зацвітають конвалії. Український фолкльор розповідає, що ці квіточки подібні до перлин з щасливим сміхом лісової русалки мавки, яка вперше відчула кохання. У Франції в першу неділю травня збирали конвалії, прикрашали ними житло. Запрошуючи дівчину дотанцю, хлопець дарував їй букетик конвалій. Обмін букетиками означав згоду на одруження. Якщо дівчина була не згодна, вона кидала букетик на землю.

Учениця: *Сестри нарцисів, лілій ніжних*

*І неповторна серед них
Цвіте прекрасна білосніжна
Мов наречена з тонким станом
Стоїть, всміхається мені
А запах ніжний незрівнянний
П'янкий мов чари весняні
Її зірвать, зганьбити вроду
На жаль знаходяться й такі
Бездумно нівечать природу,
пакують квіти у мішок.*

*А потім, нишком, мов злодії
в мішках красу на торг несуть
З пучком конвалій лиходії
Свою ж і совість продають.*

Учениця: Літній ранок. Червона пора.

*Вже достигли червоні суниці
Там заповнила ліс дітвора
І дорослі прийшли подивитися.
Тільки чути: «Егей», «Агу».
О, природа, ховай свої чари,
Топчуть папороть, квіти, трави –
Тільки і наповнити тару.*

*Ніби мамонтів стадо пройшло,
Або кінна ворожа навала –
Все, що квітло, буяло, росло,
Погасло і почорніло.*

*Недопиті та порожні пляшки,
Скрізь паперу брудного шматки,
Ще й консервні бляшанки на купі,*

*Та мовчить зачудований ліс,
Лиш засмучено, тихо зітхає,
Без докірливих слів та без сліз
Своїм виглядом він промовляє:
«Якщо хочеш сюди ще прийти,
щоб суниць чи грибів назбирати;
то навчися мене берегти,
і красу мою вмій шанувати.*

Ведучий: гарно в лісі влітку. Синіють китиці лісових дзвоників, гомонять лісові гвоздички, запоморочливо пахне достигла малина. Мелодія лісів звучить для нас, як цей чудовий неповторний вальс. Справжнім символом літа можна вважати цвітіння троянди. В усі віки троянда здобувала загальне захоплення людей. Вирощували їх і у Древньому Єгипті, Греції, Римі, Малій Азії. У наш час відомо понад 10 тис. сортів культурних троянд. Жодній квітці не присвячено стільки легенд, поем, віршів як трояндам. Одна з грецьких легенд розповідає, що коли з морської піни біля берегів Кіпру вийшла божественно прекрасна Афродіта, земля дуже розгнівалася і вирішила створити щось не менш прекрасне. Так з'явилася троянда, яка своєю красою не поступалася перед богинею краси.

Учениця: *Звідки ти взялася така чарівна?
У якій зростала ти сім'ї?
Квітка півдня сонячна царівна,
У краю тобі немає рівних,
Музо й наречена солов'їв.*

Ведучий: Влітку цвіте ще безліч чудових квітів, які вражають своєю красою, розмаїттям кольорів і відтінків.

Учень: *Відгадайте, що це за квітка:
Ось він росте стрункий, високий,
Листки – загострені мечі.
Такий весняний, ясноокий,
Плащ пурпуровий на плечі.
Він справжній лицар, що й казати –
Шепочуть айстри залюбки
Та й ну головами кивати
І кидать погляди палко.*

- І хто сказав, що він вразливий
Та це звичайний Дон-Жуан –
Зітхнув притишено ревнивий,
Самолюбивий вкрай тюльпан –
Та ні, це лицар, справжній лицар,
Відважний, справжній Д'Артаньян.

Ведучий: восени на квітах горять-переливаються різнобарвні кольори.

Учениця: Тут гладіолуси розквітлі,
Барвисті айстри аж горять,
А серед них – гвоздики пишні
Яскравим цвітом майорять.
І чорнобривці і жоржини,
До сонця тягнуться, у вись
У їх пелюстках в день осінній
Всі барви райдуги злились.
Єднає осінь свято квітів
Зі святом першого дзвінка,
І гомонять веселі діти.

Учень: Пізня осінь. Квіти всі давно зів'яли. На подвір'яї сумно та непривітно стало, та залишилися ще кущики зелені, то милують око пізні хризантеми.

Учениця: Хризантема – це осіння
Квітка сонця,
Кольори у неї білі та червоні,
Голубі, темнокоричневі, лимонні.

(В перервах звучить музика; танці).

«Збережи ялинки»

Мета: Розширити і збагатити знання дітей про природу, показати її значення для людини, формувати уяву, фантазію та спостережливість, виховувати дбайливе ставлення до природи.

Хід заходу:

Учитель:

- Яке свято наближається, діти?
- Без чого не обходиться жодне новорічне свято?
- Де беруть ялинки для новорічного свята?
- Чи завжди свято нового року святкували взимку?

Звичайно, ні.

У давнину в багатьох народів, у тому числі й у слов'ян, рік починався з березня, першого місяця весни, початку відродження природи. Називався перший місяць – березол, від дії весняного сонця на берези, яка у цей час наливається солодким соком і випускає бруньки.

У перші сторіччя християнства у наших предків Новий рік починався 1 вересня. Головну роль на святі відігравав сніп з колосків жита – «Дідух», прикрашений сухими і штучними квітами. Цей стародавній звичай символізував життєву силу (назва «жито» походить від слова «Життя»), новий врожай і пам'ять роду («дідух» - буквально «дух діда»).

У 1699 році Петро I Указом «Про святкування Нового року» повелів «роки обчислювати, як на заході, з 1 січня, і прикрашати домівки сосновими і ялинковими гілками». Зелені в будь-яку пору року ці гілки символізували безсмертя, вічну молодість, сміливість і гідність.

Фея Екологія:

- Добрий день, діти. Ви впізнали мене я – Фея Екологія.

Ви напевно, вже звикли новорічне свято зустрічати з ялинкою, Дідом Морозом і подарунками. І на цьому святі веселяться усі, невесело тільки одній ялинці, яку зрубали в лісі і принесли додому.

*Зрубали ми ялинку
На свято принесли –
Малята веселяться,
В лісі одні пеньки!
Сіренькому зайчатку
Нема сховатись де,
Ось-ось хижак помітить –
І лихо не мине!
І білці шишки зрілі
Збирати вже ніде
Кружляє всюди вітер,
А лісу не знайде!*

І я звертаюсь до вас, діти, якщо кожен врятує ялинку то вона через десятки років відгукнеться радісним дзвоном.

Отже, вирушаємо у подорож на незвичайній карті країни Екології. Ці чарівні прапорці допоможуть нам не заблукати в цій країні. З допомогою прапорців ми відмітимо наш маршрут.

- Заплющіть оченята, за допомогою уяви ми перенесемося до чудового зимового лісу.

Стоїть загадковий ліс у чарівній красі.

- Вдихніть свіже повітря, затримайте подих, видихніть, насолоджуйтесь свіжістю лісу.
- Підставте долоньку маленькій сніжинці, легесенько здуйте її.
- Погляньте! Он велетень дуб, все ще вкритий коричневим листям, а он молода берізка опустила віти додолу. А поруч неї стоїть сосна укутана снігом.

Ух-ух-ух важко зітхає вона, струшуючи великі клапті снігу додолу.

Але раптом!

Тук-тук-тук! То дятел довбе гіллячку, а поряд кружляють синички

Цінь-тінь-тінь!

А ось сорока білобока.

Скре-ке-ке, скре-ке-ке!

Важко йти по снігу, то може поїдемо. Сіли на коника, поїхали.

Цок-цок-бух!

Виходить Зима і Дід Мороз.

Зима. *Хто це по лісі блукає?
Хто і чого тут шукає?*

Дід Мороз. *Доброго ранку, зимонько!
Ти не тривожся дарма.
Діти зайшли на хвилинку.
До нашої красуні – ялинки.*

Фея Екологія. *Ми привели їх до вас
У передсвятковий цей час
Хай пісня і сміх тут лунають
І царство зими звеселяють.*

Зима. *Спасибі за добре слово
Та поки триває розмова
Я хочу у вас запитати:
Прийшли ви ялинку рубати?*

Дід Мороз. *Нам досить ялинчиних сліз!
Хай свідками буде наш ліс –
Деревам, кущам, звірині.
Ми голосно кажемо: «Ні»*

Фея Екологія. *Прийшли ми сюди святкувати:
Сміятись, співають танцювати.
Ялинка нам око милує
Чи можна її ображати?
Не будем ялинку рубати*

Зима. *Чому ж тоді день за деньочком
Все більше у лісі пеньочків?
Пиляють, ламають, рубають -
На сльози ялин не зважають!*

Дід Мороз. *Не гнівайся Зимонько-мати
Не будем ялинок чіпати.
Прийшли ми лише подивитись
Красуні ялинці вклонитись.*

Учитель. Давайте, діти, поміркуємо разом, чим ми можемо допомогти ялинці. Можливо, наприкінці уроку ми щось і придумаємо. А зараз послушайте що діти розкажуть нам про ялинку.

1 зупинка презентація «Які бувають ялинки?»

Діти першої групи розповідають.

У хвойному лісі ростуть ялини і сосни. У цих дерев листочки у вигляді хвої. На зиму голки у хвойних дерев не опадають. Ми провели спостереження – під сосною лежало багато хвоїнок. Звідки вони там взялися, якщо дерево ніколи не буває «голим»?

Виявляється, голки оновлюються поступово через 3-5 років, саме їх ми побачили під деревом.

Де дозріває насіння у хвойних дерев?

Насіння дозріває у шишках. Виявляється, шишки сосни можуть передбачати погоду. Якщо на вулиці сухо, вони розкриваються, а якщо волого закриваються. Щоб переконатися, можна зволожити (намочити) шишки, а потім покласти на батарею.

2 зупинка презентація «Чи корисні хвойні аромати?»

Діти другої групи розповідають.

Чудово впливає на людський організм повітря хвойних лісів, воно насичене ефірними смолами. Ним особливо корисно дихати людям у яких хворі легені, дихальні шляхи. Цінується чисте цілюще повітря хвойних лісів. Аромат сосни є здоровішим за пахощі квітучих дерев. Отже, ці вічно зелені дерева треба обов'язково насаджувати біля людських помешкань.

3 зупинка презентація «Як використовують ялинки?»

Діти третьої групи розповідають.

Ялинка уміє співати. Якщо в стовбур ялини вдарить блискавка, він стає чарівним. Така ялинка називається «резонансною», з її деревини майстри виготовляють музичні інструменти: скрипки, гітари.

Отже, дійсно ялинки корисні людям, і чим довше вони живуть тим більше користі здатні принести.

Учитель. Що ж ми можемо придумати для ялинки?

4 зупинка презентація «Як можна зберегти ялинки.»»

Діти четвертої групи розповідають.

Новорічні композиції можуть бути: настінні, настільні, а також розміщені на підлозі.

Діти показують композиції.

Гра «Мікрофон».

Діти, спробуйте переконати присутніх що ялинки не можна рубати. Виходить Ялинка.

Любі діти! Прибігли до мене лисичка і зайчик і розповіли мені, що сьогодні ви цілий урок говорили про мене і вирішила подарувати кожному з вас солодку ялинку.

Коли будете її їсти загадайте бажання і воно обов'язково збудеться.

Вчитель. Дякуємо за смачні подарунки.

Ну, що ж до справи? Тепер можна сказати здрастуй, Новорічне свято! Прикрасимо нашу ялинку і будемо святкувати.

«Вода – еліксир життя»

Учитель. Діти, сьогодні наше свято присвячене воді. Вода – одна з найпоширеніших речовин у природі й головна складова всіх живих організмів. Без води життя на Землі неможливе. Непарма вчені вважають, що було б правильніше назвати нашу планету Вода, оскільки нею покрито 2/3 її поверхні. Вода створила обличчя нашої планети. Усе земне життя народжене водою, і ми – її діти. Сьогодні до нас завітала Краплинка, з якою ми будемо подорожувати.

Краплинка. Я краплинка-веселинка,
Звідки ж я взялася?
Хмарка сонечко закрила,
Я з неї на землю впала.

Учитель. А з якої ж ти хмаринки до нас завітала?

Краплинка. А ось я вам принесла різні хмаринки, а дітки мені розкажуть, які вони бувають і навіщо вони потрібні.

1-й учень. Хмари вкривають більше половини земної кулі. Вони дуже потрібні, бо не дають сонячним променям випаровувати надто багато вологи з землі, а знизу не пускають вгору земне тепло.

2-а учениця. Хмари бувають шаруваті, вони утворюються, коли повітря підіймається у небо спокійно, нагромаджуючись шарами. Це шарувато-купчасті грозові хмари.

3-а учениця. Краплі води, що піднімаються вище за інші в небесну холоднечу, стають крижинками і створюють перисту хмару.

4-й учень. А ось купчасті хмаринки - в них крапельки збиваються докупки. Хмари надовго ніде не затримуються, плывуть, куди вітер жене.

Учитель. Ну от ми дізналися, як наша крапелька з хмарки потрапляє на землю і з землі на небо. Куди наша краплинка може мандрувати далі?

Краплинка. Я у море, я в ставок, я повсюди, де є вода. А тепер давайте прослідкуємо, як я потрапляю до моря.

(Краплинка читає віршика)

*Біжить-шумить ручай.
 Агов, не поспішай!
 Куди тобі, малому,
 В дорогу невідому!
 А я упертий зроду,
 Несу до річки воду,
 А там не забарюся,
 До моря доберуся,
 Таку роботу маю -
 Я море напуваю.*

Учитель. Дітки, а де ще наша краплинка живе? Чи тільки в річках, морях, озерах, болотах? (*Демонструються картинки*). Що це за картинки і чи живе в них наша Крапелька? Давайте перевіримо ваше домашнє завдання: ви повинні були виписати в свої зошити значення терміну «вода». (Діти зачитують свої цитати про воду).

Бібліотекар. У «Новому тлумачному словнику української мови» (том 1) читаємо значення терміну «вода»:

1. прозора, безбарвна рідина, що становить собою найпростішу хімічну сполуку водню з киснем;
2. напій або розчин якоїсь речовини, питво;
3. водна маса джерел, озер, річок, морів;
4. лікувальні мінеральні джерела.

Учитель. Вода в природі існує в трьох різних станах: твердому (у вигляді льоду), рідкому (вода) та газоподібному (водяна пара в атмосфері). Вода - розчинник для багатьох речовин. Вона займає майже 70 відсотків поверхні Землі. Світові запаси води перевищують 1,4 млн км³. Але тільки мала її частина може бути корисна для людей. 97% водного балансу Землі складає морська вода (вона у 8 разів солоніша за питну воду). А зараз давайте з вами послухаємо цікаві відомості про воду.

1-й учень. Життя зародилося в морі 3,5 млн років тому. Людський організм приблизно на 3/4 складається з води. Людині для підтримання життя щоденно потрібно 2,5 л води. А в розвинутих країнах ці витрати складають 250 л - на душ, туалет і прання.

2-й учень. Людина упродовж життя випиває в середньому понад 60 тисяч літрів води. Людина помре, якщо втратить понад 20% води, яка міститься в її організмі.

3-й учень. Близько 10 л води витрачається при відвідуваннях туалету, 140 л - під час купання у ванні й не менше 120 л - під час прання в пральній машині.

4-й учень. Вода постійно здійснює кругообіг у природі: коли нагрівається, перетворюється в пару і потрапляє в атмосферу; коли охолоджується, конденсується у хмари, потім випадає дощ. Найвологіше місце на Землі - Черапунджі в Індії, де за рік випадає в середньому 10820 мм опадів.

5-й учень. Вода - це рідкий мінерал: кіль-кість її на планеті не змінюється. Температура кипіння води - 100°C. Температура таяння льоду - 0°C.

6-й учень. Сент-Екзюпері створив гімн воді: «Вода! Ти не маєш ні смаку, ні кольору, ні запаху, тебе неможливо описати, тобою насолоджуються, не знаючи, що ти таке. Не можна сказати, що ти необхідна для життя, ти саме життя...

7-й учень (*продовжує*), «...ти наповнюєш нас радістю, яку не пояснити нашими відчуттями. З тобою до нас повертаються сили, з якими ми вже попрощалися. З твоєї милості в нас знову починають вирувати висохлі джерела нашого серця. Ти найбільше багатство на світі...».

Учитель. Діти, давайте з вами подумаємо: де вживається вода? Для чого її застосовують? (*Діти відповідають*).

Учитель. Ми багато з вами говоримо про воду. Мабуть, уже багатьом із вас захотілося пити. Давайте виберемо з вами, яку воду пити. (*Пропонуємо всім різні напої: «Кока-колу», «Пепсі-колу», «Спрайт», «Бонакву», просто кип'ячену воду та ін.*)

Учитель. А чи знаєте ви, як потрібно вибирати питну воду?

1-й учень. Шкідливо пити воду з річки, озера, тобто з відкритих водойм. Вона забруднена мікроорганізмами - найпростішими. Дистильовану воду можна пити, але при систематичному вживанні вона вимиває з клітин, тканин всі мінерали.

2-й учень. Пиво - алкоголь, воно навіть у малих дозах впливає на роботу печінки, нирок, головного мозку. Шипучі напої - «Спрайт», «Кока-кола», «Пепсі-кола», «Фанта», лимонад та інші - взагалі не рекомендують вживати. Вони мають дуже кисле середовище. Ці напої згубно впливають на кров людини (на еритроцити). Вони містять лимонну кислоту, замінники цукру, ортофосфорну кислоту, штучні підсилювачі смаку...

Учитель. А зараз інформація для тих, хто полюбляє «Кока-колу», «Пепсі-колу».

1-й учень. У тарілку кладете шматочок м'яса, заливаєте його «Колою». Через 2 дні ви його там не знайдете.

2-й учень. Якщо заржавів цвях, змочіть ганчірку «Кока-колою», обмотайте цвях на декілька хвилин. Ржавчина щезне.

3-й учень. Можна купувати воду в пляшках. Але пам'ятаємо: купуємо ту воду, яку вже пили і оцінили за якість. Ще треба знати, що пластикові пляшки виділяють токсичні речовини - діоксини, і воду довго зберігати в них не можна. Воду, яку набрали з крану, необхідно відстояти 24-48 годин, періодично помішуючи, щоб видалити хлор, а потім прокип'ятити.

4-й учень. Кип'яченою водою неможливо напитися, бо в ній зруйнувалися молекулярні зв'язки. Кип'ячену воду бажано вживати з відварами трав. Добре пити талу воду, іноді слабо мінералізовану воду, фільтровану воду. Дуже корисно пити свіжозварений чай якісних сортів без цукру.

5-й учень. А ще важливо умиватися водою, вода збуджує рецептори шкіри, проганяє сон, втому і підвищує працездатність на цілий день.

Учитель. Діти, а тепер відгадайте деякі загадки.

1. Біжить, біжить, не вибіже,
Тече, тече не витече.

(Річка)

2. Висить цукерка донизу головою,
Як станеш близько, побачиш над собою.

(Бурулька)

3. Велике, синє, без кінця і краю,
Всі його люблять, - це точно знаю.

(Море)

4. Ані смаку, ані запаху не має,
А життя без неї не буває.

(Вода)

5. Вона дуже маленька,
Вона дуже свіженька,
А як зустрине своїх друзів,
Всі стануть здоровенькі.

(Крапля води)

6. Кисле середовище має
І шлунок роз'їдає.
І завжди вона шипуча,
Темна дуже і колюча.

(«Кока-кола»)

1-й учень. *Пам'ятайте люди назавжди,
Неможливо жити без води
Це – життя, колиска,це дощі,
Це роса і квітка на межі.
Це тумани, ріки і моря.
Джерело у спеку, це - життя.*

2-й учень. *Жива вода дає життя
Всьому живому в світі.
Якщо живе жива вода,
Тоді земля у квіті.
Пісня «Дощик» Н.Май*

Бібліотекар. Ми з вами уже багато розповіли про воду. Тому я хочу провести для вас огляд літератури на тему: «Вода - еліксир життя». Домашнє завдання. Спробуйте знайти в книгах відповіді на наступні питання:

- Якою водою треба поливати квіти і чому?
- Що це за явища природи – смерчі? Як вони утворюються?
- Чому йдуть дощі?

«Дивосвіт природи»

Мета: розвивати смислову та образну пам'ять, вміння узагальнювати; розвивати кмітливість, швидкість мислення, творчі можливості учнів; виховувати любов до природи, турботливе ставлення до неї; прищеплювати уміння культурно поводитися на природі.

Обладнання: малюнки із зображенням рослин, тварин; емблеми команд; секундомір, «чорний ящик»; картки.

Хід заходу

I. Організаційна частина.

*Наш дивний світ, такий, як казка,
Он в небі хмаронька пливе.
Тож бережи його, будь ласка,
Все в ньому гарне і живе.
Он квітка полум'ям палає,
І ясне сонечко блищить.
Чарівна пташечка співає –
Все в дивосвіт прийшло, щоб жить.*

II. Вступне слово вчителя.

Все, що нас оточує і не зроблене руками людей, – це природа. Спілкування з природою дає найбільшу радість викликає найпалкішу любов до рідного краю, до життя. Природа є джерелом натхнення для письменників, художників, композиторів. Шепіт води, зелених дібров. Спів пташок, запах квітів – усе це природа рідного краю. Недарма природу називають ненькою. Всі ми – діти природи, та не всі однаково добре ставимося до неї. Природа потребує постійної уваги і турботи. Ми повинні берегти природу, охороняти її багатства. Сьогодні ми проведемо екологічний захід «ДИВОСВІТ ПРИРОДИ».

III. Пояснення правил гри.

У гри беруть участь два племені. Перед вами – табло. На ньому дев'ять кольорових секторів, що відповідають дев'яти напрямкам, проходячи якими, потрібно виконати завдання. Право обрати напрямок і відкрити сектор отримує те плем'я, яке перемогло у попередньому конкурсі. За перемогу плем'я отримує кружечок

певного кольору, яке воно закріплює на табло. Переможе те плем'я, яке закріпить більше кружечків.

IV. Презентація команд.

У нашій грі беруть участь два племені: плем'я «Ягуарів» і плем'я «Пінгвінів».

Плем'я «Пінгвінів» презентує:

Девіз:

*Природа рідна – наша втіха,
Тож хай вона не знає лиха.*

1-й учень. *Дружна зустріч нас чекає,
І плем'я «Пінгвінів» - перед вами.
Нас немало й небагато,
А шість хлопчиків й дівчаток.*

2-й учень. *Ми всі – звичайні діти,
Вмієм плакати й радіти.
Природу дуже любим...
Всі. І друзями їй будем!*

Плем'я «Ягуарів» презентує:

Девіз:

*Ми всі – господарі природи,
Тож збережемо її вроду.*

1-й учень *Плем'я «Ягуарів» - молодці!
Ми багато читаєм,
Природу оберігаєм,
І перемогу в боротьбі...*

Всі. *Здобути бажаєм!*

Оцінювати результати гри буде авторитетне й незалежне журі. Допомогатиме нам команда вболівальників, яка буде підтримувати свої команди додатковою кількістю балів за завдання. Всіх нас чекають дев'ять етапів гри. Гра буде проходити під таким девізом: «З природою живи у дружбі, то й буде вона тобі у службу»

V. Екологічна гра.

Конкурс 1. Чорний ящик.

(У ящик кладеться іграшка або малюнок із зображенням тварини чи рослини.)

Ви повинні відгадати, що тут знаходиться за тварина (або рослина). Можете ставити запитання, я буду відповідати вам лише ТАК чи НІ. Виграє та команда, яка швидше відгадає.

Конкурс 2. Дуель.

(На запитання відповідати за 1 хв. Яка команда дасть більше правильних відповідей, та й перемогла.)

Ягуари:

1. Комаха, яка збирає квітковий нектар і перетворює його на мед. (бджола)
2. Низький та колючий,
Солодкий, не пахучий.
Ягідку зірвеш –
Руку обдереш. (агрus)
3. Птахів змушує летіти у вирій голод чи холод? (голод)
4. Сам маленький, а шубка дерев'яна. (горіх)
5. Комаха, яку бояться птахи. (сонечко)
6. Влітку – в шубі, а взимку – голе. (дерево)
7. Сидить кішка на віконці, і хвіст, як у кішки, а все ж не кішка. (кіт)
8. Сам чорний, та не ворон,
Є роги, та не бик,
Шість ніг без копит. (жук)
9. Видивляється у воду на свою хорошу вроду. (калина)
10. Очі – на ногах, а будиночок – на спині. (равлик)
11. У чистім полі він росте:
На високих ніжках, в зелених панчішках,
Квіточки блакитні, оченьки привітні. (льон)
12. У воді купалася, та все ж сухою залишилася. (качка)
13. Під одним ковпаком сімсот козаків. (мак)
14. Б'ється, стука молоток, поправляє нам садок. (дятел)

15. Між крижин відважно плава,
Обганяє пароплави.
Тож ви знаєте, що він,
Називається... (пінгвін)
16. Хто є ворогами пінгвінів у морі? (тюлені)

Пінгвіни:

1. Хто любить перестрибувати з гілки на гілку. (білка)
2. Метелик, гусінь якого завиває кокон, а з нього виробляють шовкове волокно. (шовкопряд)
3. Навесні веселить, влітку холодить, восени годує, а взимку гріє. (ліс)
4. «Шуба» пінгвіна. (жир)
5. Сіро-зелені комашки, яких полюбляють сонечка. (тля)
6. Є голова, та немає волосся,
Є очі та немає брів.
Є крила та не літає.
В холоді не мерзне, спеки не боїться. (риба)
7. Скільки ніжок у комахи? (6)
8. Хто раніше всіх встає? (півень)
9. Дихають, ростуть, а ходити не можуть. (рослини)
10. Велика хижа морська риба. (акула)
11. Дуже товсті ноги маю,
Ледве їх переставляю,
Сам високий я на зріст,
Замість носа в мене хвіст. (слон)
12. Скільки пальців на ногах у страуса? (2)
13. Куди зайцеві зручніше бігти – згори чи вгору? (вгору)
14. Уночі гуляє, вдень спочиває,
Має круглі очі, бачить серед ночі. (сова)
15. Яку користь дають сови?
16. Найспритніша тварина-бігун. (гепард)

Конкурс 3. Впізнай мене.

(На табло – малюнки 4 птахів із порядковими номерами. За описом тварини чи рослини плем'я повинно відгадати, про кого або про що йде мова. Хто швидше підніме картку з порядковим номером, робить крок вперед. Переможе та команда, яка здолає більшу відстань.)

1. Цей гарний і цінний птах заслуговує на увагу людей та охорону. В одній із відомих дитячих казок його називали «гидким каченям». *(лебідь)*

2. Пташеня цього птаха малесеньке – 3г, але воно хоч і сліпе, несе на спині інше пташеня. Що ж воно робить? Викидає всіх із гнізда. Але мине 4 дні, і цей інстинкт зникає. Ці птахи не висиджують і не виховують своїх дітей, а підкидають їх різним птахам. *(зозуля)*

3. Великий птах із довгими ногами і великим дзьобом. Полює в місцях, багатих на воду. Про нього в народі кажуть: «Птах, що приносить дітей, щастя.» *(лелека)*

4. Ці птахи можуть передбачати погоду. Ще їх називають маленькими барометрами. Про них в народі кажуть: низько літають над землею – на дощ. *(ластівка)*

Конкурс 4. Аукціон.

(Оголосити тему. Команди по черзі називають рослин, звірів, птахів. Хто останній називає, той виграє.)

Горобець – синиця - ...

Заєць – лисиця - ...

Підсніжник – соняшник - ...

Конкурс 5. Гвіздок програми.

Команди із зав'язаними очима за 30с малюють козу. Перші номери – роги, другі – копита, треті – голову, четверті – хвіст, п'яті – тулуб. Після завершення учасники описують «нову породу» кози і роблять їй рекламу.

Конкурс 6. Показуха.

Гра проводиться разом із вболівальниками. На картках записані назви тварин. Один учасник із команди пантомімно зображує тварин,

вболівальники відгадують. Виграє та команда, чиї вболівальники за 1 хв відгадають більше слів.

1-а команда

1. Заєць
2. Слон
3. Лисиця
4. Журавель
5. Кенгуру
6. Зебра
7. Білий ведмідь
8. Кобра
9. Кіт
10. Мишка

2-а команда

1. Жирафа
2. Мавпа
3. Корова
4. Собака
5. Крокодил
6. Верблюд
7. Пінгвін
8. Курка
9. Метелик
10. Страус

Конкурс 7. Прислів'я і приказки про тварин.

Готуючись до сьогоднішнього конкурсу, племена вивчили прислів'я і приказки про тварин. Подивимось, яке плем'я знає їх більше.

Конкурс 8. Цікавинки.

Повідомлення учнів, які не беруть участь у конкурсі.

VI. Підсумок заходу.

Ось і добігла кінця наша подорож у світ природи. Ви всі добре сьогодні попрацювали. Хочеться вірити, що ті знання, які ви отримали сьогодні, не забудуться ніколи. Тож піклуйтеся про «братів наших менших», будьте природі друзями.

А зараз надаємо слово журі.

Нагороджуємо переможців!

6. ЕКОЛОГІЧНИЙ БРЕЙН-РИНГ

Запитання:

Собаки

1. Як в давньогрецькій міфології називався триголовий пес, який охороняв вхід у потойбічний світ? (*Цербер*)
2. Якій собаці – літературному герою поставили пам'ятник у Воронежі? (*Білий Бим, Чорне Вухо*)
3. Яка порода собак розводиться заради м'яса у Кореї? (*чау-чау*)
4. Де поставлений пам'ятник собакам, принесеним в жертву науці? (*Інститут експериментальної медицини в м. Санкт-Петербурзі*)
5. Назва якої породи собак в перекладі з англійської означає «нова відкрита земля»? (*Ньюфаундленд*)
6. Собакам якої професії поставлений пам'ятник в Берлінському зоопарку? (*Поводирі*)
7. У якій країні собаки носять нашійник, що світиться в темряві? (*Англія*)
8. Яка релігія вважає собаку „нечистою” твариною? (*християнство*)
9. Яка порода собак отримала свою назву на честь німецького ковбасника? (*Доберман*)
10. Як називається чернечий орден, назва якого в перекладі з латинської означає „Пси господні”, а герб являє собою собаку з факелом в зубах? (*Домініканці*)
11. Які собаки на циркових аренах Давнього Риму боролися з левами, тиграми і навіть слонами? (*Мастиф*)
12. Яка речовина в слині собаки володіє антибактеріальним ефектом і заживляє рани? (*Лізоцим*)
13. В якій країні собака вважалася священною твариною? (*Давній Єгипет*)
14. У якій європейській країні існує заборона на утримання собак? (*Ісландія*)
15. Де знаходиться „Собача печера”, в якій гинуть тільки собаки і кішки, а дорослі люди можуть знаходитися скільки захочуть? (*Поблизу Неаполя*)

16. При купівлі якої породи собак на Заході майбутній хазяїн повинен представити в поліції довідку про стан його психічного здоров'я? *(Бультер'єр)*

17. Найдавніша порода собак, яка згадується навіть в Біблії? *(Афганський хорт)*

18. Який воєначальник мав у своєму війську собак? *(Олександр Македонський)*

19. Духів чого зображували у вигляді крилатих собак в давньоіранській міфології? *(Повітря)*

20. Де знаходиться пам'ятник знаменитому сенбернару Баррі, який врятував в Альпах 40 чоловік? *(Париж)*

Птахи

1. Чому пір'я пінгвінів не підходить для перини? *(Тому що пера нагадують луску і не мають пуху)*

2. Чому рябчики в сильні морози закопуються в сніг? *(Тому що під снігом вища температура)*

3. Якого птаха називають другом англійських шахтарів і чому? *(Канарейка відчуває отруйний рудничний газ)*

4. Хто годує пташенят «пташиним молоком»? *(Голуби і пінгвіни)*

5. Які птахи виводять пташенят взимку і чому? *(Шишкарі, бо поява пташенят збігається з дозріванням насіння хвойних дерев)*

6. Чому птахи уві сні не падають з дерева? *(Сухожилля натягуються і пальці стискають гілку)*

7. У якого птаха «зуби» ростуть на язиці? *(У качки)*

8. У якій країні всі лебеді були власністю короля? *(Великобританія)*

9. Який птах має «руки»? *(Гоацин)*

10. Який птах буде гніздо з риб'ячих кісток? *(Рибалочка)*

Ссавці

1. Яка тварина є найбільш товстошкірою? *(Нільський бегемот і носоріг – 2 см)*

2. Шкіра якого звіра відіграє роль своєрідного балону, який може вміщувати до 200 см³ повітря? *(Ондатра)*

3. Яка тварина не може потонути і чому? *(Дикобраз, у нього голки)*

всередині наповнені повітрям)

4. Чому давня руська монета мала назву «куна»? *(Спочатку замість грошей використовували хутро соболя і куниці, потім їх зображували на монетах)*

5. Чому верблюди не отримують опіків, коли ходять по піску температурою до 60-70°C? *(Мають мозолі на ногах і грудях)*

6. В раціон харчування мавп реунів (Південна Америка) входять червоні плоди, але здобувають їх лише самки. Чому? *(Самці – дальтоніки)*

7. У якого ссавця кількість зубів може коливатися від 28 до 100? *(Броненосець)*

8. Який ведмідь має шерсть на підошвах і чому? *(Білий, щоб пересуватися по слизькому льоду)*

9. Які тварини ніколи не сплять? *(Дельфіни)*

10. В якого звіра найжирніше молоко? *(Сірий кит – 53% жиру, тоді як у корови – 4%)*

Плазуни і земноводні

1. Які жаби можуть будувати гнізда? *(Квакша філомедуза робить з листочків гніздо-пакетик, куди вона відкладає ікру. Дощ збирається всередині, і пуголовки плавають у зеленому мішечку, як у садку. Коли виростають, вистрибують назовні. Квакша-коваль споруджує для своїх пуголовків «авилонську вежу» із болота лапами з присосками на пальцях. Коли гніздо сягає 10 см, вона відкладає ікру. Так пуголовки захищені від хижаків)*

2. Яка жаба виношує пуголовків у голосовому міхурі? *(Самець чилійської носатої жаби. За цей час він змушений нічого не їсти. У цьому «інкубаторі» розвиваються маленькі жабки, які потім покидають свою живу колиску через ротовий отвір, вистрибуючи одразу на велику відстань)*

3. Де знаходяться пам'ятники жабам? *(В Паризькому університеті Сорбонна пам'ятник жабі є відкритий ще в кінці XIX ст. Так вчені віддячили своїм помічникам за участь у безлічі досліджень та наукових відкриттів. Ще один пам'ятник жабі був поставлений більше 40 років тому в Токію, коли кількість жаб, які служили науці, досягла 100 000. До речі, пам'ятник жабі є і у Львові в ветеринарній академії на вул. Пекарській)*

4. Які амфібії здатні жити в північних районах, витримуючи надзвичайно низькі температури? *(Не раз у викопних льодяних глибах дослідники знаходили вмерзлих сибірських кутозубів. Відтанувши, вони відігрівались і... оживали. Провівши аналіз одного такого «живого викопного», виявили, що його вік в межах від 75 до 105 років. Живуть ці дивовижні тварини і зараз при температурі -68°C !)*

5. Отрута якої амфібії здатна вбити 1500 чоловік і зберігає свої властивості протягом 15 років? *(Отруту невеличкої південноамериканської жабки – листолаза використовують індіанці на полюванні для змазування стріл)*

6. Яка тварина стала прототипом головного героя китайських міфів та легенд – дракона? *(у холодних водах річок Японії та Китаю живе гігантська саламандра, довжина її тіла – до 1,8 м, а вага сягає 30-40 кг. Живиться червами, рибою, жабами. У неволі гігантська саламандра прожила до 130 років. На жаль, через те, що м'ясо цієї амфібії є делікатесом японської і китайської кухні, чисельність дивовижної тварини різко скорочується і вона потребує охорони)*

7. Очі яких рептилій в темноті світяться? *(крокодила і черепахи матамати)*

8. Яка тривалість життя черепах? *(зафіксовано максимум 200)*

9. Яку тварину називають «живим викопним», тому що вона виникла 220 млн. років тому? *(Гатерія, або туатара, з Нової Зеландії)*

10. Яка змія зображена на емблемі медицини? *(Ескулапів полоз)*

Комахи

1. Які комахи мають робітників, солдатів і навіть царицю? *(Терміти)*

2. Яка комаха є грозою посівів і навіть згадується в Біблії як один з покарань? *(Сарана)*

3. У кого вуха на ногах? *(У коника)*

4. Назвіть комаху, яка пристосувалася до тривалого життя під землею і завдає великої шкоди сільському господарству? *(Вовчок або капустянка)*

5. Які комахи стали причиною смерті сірійського царя Антиоха Єпіфана, кардинала Допре і взагалі через них у XX ст. загинуло близько 30 млн. людей? *(Воші)*

6. Хто може підіймати вагу в 100 разів більшу за масу свого тіла? *(Мурашка)*

7. Як, спостерігаючи за мурашником, можна дізнатися про наближення дощу? (*Закриваються ходи*)
8. Якого метелика в наших краях часто приймають за колібрі? (*Бражник*)
9. Хто полює на дрібних павуків, мокриць, жаб, ящірок і птахів? (*Павук-птахоїд з Південної Америки*)
10. Де на метеликів полюють з луком або рушницею? (*В Австралії та Новій Гвінеї живуть метелики орнітоптери розміром з дрозда, яких споживають у їжу*)

Риби

1. Де відкладає ікру річковий вугор? (*У Саргасовому морі*)
2. Яка риба є найбільш плодючою, відкладаючи за один раз 3 млн. ікринок? (*Місяць-риба*)
3. Як називається риба – „живе викопне”, спіймана в 1938 р. біля південно-східного узбережжя Африки? (*Латимерія*)
4. Яких риб і чому називають „живими електростанціями”? (*Електричний вугор, електричний скат і електричний сом*)
5. Яка риба з родини акулкових має назву старовинної зброї? (*Меч*)
6. Поясніть зміст японського прислів'я: «Хочеш з'їсти фугу – спочатку напиши заповіт»? (*Фугу або риба-собака є національною японською стравою, але вона містить смертельну отруту тетродотоксин. Готують її лише досвідчені кухарі, але це часто не рятує від смерті*)
7. Самець якої нашої річкової риби буде гніздо і доглядає за мальками? (*Колючки*)
8. Яка риба виношує мальків у роті? (*Тиланія*)
9. Яка риба плаває найшвидше? (*Меч-риба, 36 м/с*)
10. Які риби не мають луски? (*Річкові вугри, соми*)

Людина

1. Що б ви порадили далекозорій людині, яка забула окуляри, але хоче прочитати кілька рядків у книзі? (*Читати крізь маленький отвір у папері, щоб збільшити глибину різкості*)
2. Як глуха людина може почути звук рояля? (*Приставити паличку одним кінцем до клавіш рояля, а іншим – до голови людини*)

3. Яку роль у житті людини відіграє біль? *(Попереджає людину про проблеми організму, захищаючи її)*

4. Чому без їжі людина може прожити 2-3 тижні, в деяких випадках навіть кілька місяців, а без води – тільки 4-5 днів? *(За відсутності води порушується обмін речовин і енергії, оскільки вода бере участь у багатьох обмінних процесах, за відсутності ж їжі організм може певний час використовувати запас поживних речовин)*

5. Як зміниться кількість еритроцитів у крові мешканців рівнин при потраплянні в гори? *(Збільшиться, компенсуючи розрідженість повітря)*

6. Чому людина, яка знаходиться на морозі в стані алкогольного сп'яніння, особливо підлягає загрози замерзання? *(Алкоголь розширює судини шкіри, до неї притікає більше крові, що створює відчуття тепла, але тепловіддача різко підсилюється)*

7. Чому в спекотну погоду вітер приємний, а в холодну – навпаки? *(Вітер здуває прогрітий шар повітря, який дотикається до шкіри, на зміну йому приходить більш холодний)*

8. Чому багатьом людям у стресових ситуаціях хочеться їсти? *(При стресі виділяються речовини, які збуджують центр голоду)*

9. У давнину підозрюваним пропонували запрягти свою невинність, проковтнувши шматочок сухого хліба. Якщо це вдавалося, провина вважалася доведеною. Чому? *(Суха їжа викликає по дратування, і ковтання стає неможливим. При сильному хвилюванні гальмується слиновиділення і ковтальний рефлекс не спрацьовує)*

10. Чому при жуванні жувальної гумки притупляється почуття голоду? *(Жування стимулює центр насичення й гальмує центр голоду)*

Лікарські рослини

1. У колисці з якого дерева рекомендують колисати дитину? *(З калини)*

2. Яке дерево називають сестрою сонця й світла? *(Березу)*

3. Звідки отримала свою назву мати-й-мачуха? *(Листки зверху гладенькі і холодні, а знизу – опушені і теплі)*

4. Назвіть чагарник, який має красиві квіти, гострі колючки і плоди, багаті на вітамін С *(Шипшина)*

5. У народі цю лікарську рослину називають „нагідки”, а яка її наукова назва? (*Календула*)
6. Коріння якої цінної лікарської рослини за формою нагадує людину? (*Женьшень*)
7. Яку рослину називають другом мандрівника? (*Подорожник*)
8. З якої лікарської рослини можна виготовити салат, каву і навіть ліки для поліпшення апетиту? (*Кульбаба*)
9. Яку рослину-бур'ян з трикутними плодами-стручечками використовують як засіб для зупинки кровотечі? (*Грицики, пастуша сумка*)
10. Назвіть болотну рослину, яка використовується для лікування туберкульозу, захворюваннях шлунку, кишківника та нирок, лікування суглобів, а також як галюциногенний засіб? (*Багно болотяне*)

Загальні запитання

1. Що означає в перекладі назва гіпопотама? (*«Річковий кінь»*)
2. Назвіть найвищу в світі траву, яку в середньовічному Китаї використовували для страти злочинців? (*Бамбук*)
3. Чим живляться жаби взимку? (*Нічим, жаби взимку сплять*)
4. Яка тварина має три ока? (*Гатерія має тім'яне око*)
5. У багатьох зоопарках світу в клітці з товстих металевих прутів висить табличка «Найнебезпечніший хижак на Землі». Що можна побачити у цій клітці? (*Дзеркало з власним відображенням*)
6. Яка тварина – єдина з котячих – не вміє втягувати пазури? (*Гепард*)
7. Чому в холодну погоду птахи «настовбурчуються»? (*Пера піднімаються, між ними містяться більше повітря, поліпшується теплоізоляція і зменшуються втрати тепла*)
8. Яка тварина має найбільшу кількість зубів? (*Голий слизень – 30 тис. зубів*)
9. Чому більшість метеликів, сідаючи, складає крила? (*Ззовні тьмяніше забарвлення*)
10. У якому старовинному замку піклуються про круків – живих свідків історії? (*Тауер, Лондон*)

7. ВЕСЕЛА РОЗМИНКА

У кожному жарті є частка істини!

- Яка тварина, коли йде направо пісню співає? *(Кіт учений)*
- Про яку страшну, жакливу вусату тварину написав казку К. Чуковський? *(Тараканище)*
- На чому грав осел із казки братів Грімм «Бременські музиканти»? *(На гітарі)*
- Як звали тата – ведмедя в казці «Три ведмедя»? *(Михайло Потанич)*
- У кого одна нога, та і та без черевика? *(Гриб)*
- Ягода, з якою без ножика нам не впоратися? *(Кавун)*
- Яка квітка лисіє на вітру? *(Кульбаба)*
- Як називається басейн для рибок? *(Акваріум)*
- Цей птах на хвості приносить новини. *(Сорока)*
- Як називається дім ведмедя? *(Барліг)*
- Свійська тварина, яка гуляє сама по собі. *(Кішка)*
- Яка риба у святкові дні вдягає шубу? *(Оселедець)*
- Хто швидше долетить до квітки – метелик чи гусінь?
- Пташенята якої пташки не знають матері? *(Зозулі)*
- Скільки лапок та вух у п'ятьох мишенят? *(30)*
- Розв'яжіть задачу: «На столі лежало 2 яблука та 3 груші. Скільки всього овочів лежало на столі?»
- У яких тварин 6 ніг? *(У комах)*
- Чого у куба та у людини рівно дюжина? *(Ребер)*
- Хобот – це ніс чи губа? *(Губа)*
- Птах, який літає найшвидше всіх? *(Стриж)*
- Де у риб орган дотику? *(Шкіра)*
- Чи роблять гнізда перелітні птахи на півдні? *(Ні)*
- Самий великий птах у світі? *(Страус)*
- Улюблена страва лелек? *(Жаби)*
- Хто спить з відкритими очами? *(Риби, змії)*
- Хто серед тварин вважається переможцем у стрибках? *(Блохи)*
- Самий теплий океан? *(Індійський)*
- Звукове явище під час грози *(Грім)*
- Листок якої відомої рослини може замінити вам і бинт, і йод при невеличкому порізі? *(Подорожника)*
- Де на світі найдовша доба? *(Кругом 24 години)*

8. ПРИКЛАДИ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОЕКТІВ ДЛЯ ШКОЛЯРІВ

1. «Книга скарг» природи

Мета: записати в книгу скарги від рослин і тварин, які мешкають в довкіллі дітей.

Таку книгу можна ілюструвати дитячими малюнками. На другому етапі бажано обговорити скарги, які надійшли та поміркувати, як найшвидше можна виправити становище. (Практично)

2. «Колекція побачених тварин (рослин)»

Мета: створити колекцію побачених тварин (рослин)

У ході проекту розвивається спостережливість і активність. Діти самі вирішують, у якій формі представити свою колекцію (малюнки, фотографії, книжки – саморобки, твори, вірші, загадки та ін.)

3. Пташина «їдальня»

Проект виконується у зимовий час.

Мета його створення – організувати на шкільному подвір'ї пташину «їдальню». Діти досліджують та аналізують, де краще розмістити «їдальню», які годівнички краще зробити.

По порядку ведуть чергування та спостереження.

4. «Знайомі незнайомці»

Мета проекту полягає в тому, щоб у зимовий час навчитися визнавати дерева.

Під час прогулянок діти збирають гілочки дерев, ставлять їх в склянки з водою та ведуть за ними спостереження. Коли з'являться перші листочки, визначають, яке це дерево чи кущ.

5. «Таємниці пернатих»

Мета: навчитися розпізнавати пташок за їхніми особливими прикметами.

В класі вивішується стіннівка із зображенням рідких птахів. Клас ділиться на групи. Кожна група займається пошуком інформації про «свою» пташку та складає у конверт. На підсумковому етапі можна провести вікторину.

6. «Червона книга нашої місцевості (мікрорайону)»

Мета: встановити, які рослини місцевості є рідкісними, зникаючими, занесені до Червоної книги України.

7. «Зелена аптека»

Мета: познайомитися з лікарськими рослинами мікрорайону, місцевості. Відкрити лісну аптеку в класі.

8. «Щоб книжки жили довго – довго»

Проект бережливих.

На першому етапі дітей знайомлять із станом книжок у бібліотеці. Учні взнають, як створюються книжки, які книжки списуються з фонду бібліотеки.

На другому етапі здійснюється допомога бібліотеці в ремонті книжок. При цьому пам'ятаємо: зберігаючи книжки, ми зберігаємо ліси!

9. «Природа в нашому домі»

Проект має на увазі догляд за свійськими тваринами та домашніми рослинами.

9. ВИСНОВОК

Нам випало щастя жити серед чудової природи. Вона від нас чекає допомоги. Щоденно просить лише одного - щоб ми до неї були добрими. Тож будьте природі справді вірними друзями. Прислухайтеся до природи і вона сама підкаже, за якими законами ви повинні жити:

Закон співучого солов'я

Будемо освітувати красу рідної землі, як соловей!

Закон червоної калини

*Будемо прикрашати землю добрими справами,
як калина - гай.*

Закон турботливої білочки

Будемо брати від природи лише необхідне, як білочка.

Закон мудрої сови

*Будемо спостерігати, навчатися,
діяти і відповідати за свої вчинки.*

Закон золотого соняшника.

Кожна істота має право на сонце, чисте повітря і воду

Закон доброго дельфіна

*Будемо допомагати кожному, хто цього потребує,
як дельфін у морі.*

Закон наполегливого дятла.

*Будемо невтомними, як дятли і побачимо
Землю здоровою.*

**Як бачите, природа чекає від нас не зла, а мудрості.
Будьте ж мудрі як сама природа, багаті як земля, здорові як вода.
Завжди любіть та бережіть рідну природу.**

10. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Злобін Ю.А. Основи екології: Підручник. – К.: Лібра, 1998. – 248 с.
- Васько О. О. Дидактичні ігри у педагогічній спадщині А. С. Макаренка. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: науковий журнал. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка. 2013. № 3 (29). С. 104–110.
- Белецька, І. В. Гра – важлива й невід’ємна частина навчання, дозвілля, культури в цілому [Текст] / І. В. Белецька // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2010. – № 3. – С. 34-37.
- Яременко, Л. Реалізація функцій організації дозвілля і формування творчих здібностей особистості в позашкільній освіті [Текст] / Л. Яременко // Рідна школа. – 2015. – № 5/6. – С. 62-66.
- Суровицька М. Вплив гри на розвиток особистості молодших школярів. Молодь і ринок. 2014. № 2 (109). С. 170–173.
- Малюнки, інформація з сайтів Інтернету

